

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Magisteruppsats
VT 2007

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

– en fallstudie med utgångspunkt i
Övervakningspanelens ersättningsprocess

Handledare:
Anne Loft
Pernilla Broberg

Författare:
Therese Norberg
Per Åkesson

Sammanfattning

- Uppsatsens titel:** Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan? – en fallstudie med utgångspunkt i Övervakningspanelens ersättningsprocess
- Seminariedatum:** 2007-06-12
- Ämne/kurs:** FEK 591 Magisteruppsats i Företagsekonomi, 10 poäng
- Författare:** Therese Norberg, Per Åkesson
- Handledare** Professor Anne Loft, doktorand Pernilla Broberg
- Nyckelord:** Öppenhetsdirektiv, harmonisering, integration, finansiell marknad, övervakningspanelen
- Syfte:** Framställningens syfte är att förklara hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan. Framställningen koncentreras kring ersättningen av Panelen för övervakning av finansiell rapportering.
- Metod:** I framställningens genomförande tillämpas en kvalitativ metod. Undersökningen grundas genom ett antal intervjuer, dels med företrädare ur den numera nedlagda Övervakningspanelen, dels med representativa aktörer i den aktuella debatten.
- Teoretiska perspektiv:** Framställningen utgår från institutionell teori och legitimitetsteori för att påvisa hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige och hur Sverige kan utöva sin påverkan. Vår litteraturgenomgång behandlar utgångspunkten för Sveriges nationella suveränitet och tydliggör även dess internationella skyldigheter och beroende utifrån det europeiska medlemskapet.
- Empiri:** Studiens empiriska underlag grundas genom tre intervjuer.
- Slutsatser:** Det är idag svårt att förmedla en framtida bild av den egentliga verkan EU:s öppenhetsdirektiv för med sig för Sveriges roll i sammanhanget. Vid en första anblick medför Sveriges ökade harmoniseringsgrad en internationell legitimitet. Sveriges roll och möjligheterna att påverka denna har dock visat sig vara beroende av ett antal olika faktorer. Bl.a. har betydelsen av Sveriges representation i dessa sammanhang poängterats. Vidare har Sveriges möjligheter som föregångsland berörts, möjligheter som genom nedläggningen av Övervakningspanelen till stor del gått förlorade. Sveriges framträdande och långt utvecklade roll på övervakningsscenen har nu förringats då man avsågts ytterligare en del av sin nationella suveränitet.

Abstract

- Title:** How is EU's transparency directive affecting Sweden in the European integration of financial markets and how can Sweden carry on their own affect? – a field study based on an examination of the replacement of the Panel for Monitoring Financial Reporting
- Seminar date:** 2007-06-12
- Course:** FEK 591 Master thesis in Business Administration, 10 Swedish Credits
- Authors:** Therese Norberg, Per Åkesson
- Advisors:** Professor Anne Loft, PhD Candidate Pernilla Broberg
- Key words:** Transparency directive, harmonization, integration, financial market, "Panel for Monitoring Financial Reporting"
- Purpose:** The purpose of our study is to explain how EU's transparency directive will affect Sweden in the European integration of financial markets and how Sweden can carry on their own affect.
- Methodology:** We have, in our essay, applied a qualitative study. Our empirical studies are based on interviews with representatives from the closed "Panel for Monitoring Financial Reporting" and participants from the present debate.
- Theoretical perspectives:** Our study is mainly based on institutional theory and legitimacy theory to indicate how EU's transparency directive will affect Sweden in the European integration of financial markets and how Sweden can carry on their own affect. Our literature exposition treats the starting-point of Sweden's national sovereignty and emphasizes its international obligations and dependence on the basis of the European membership.
- Empirical foundation:** Our empirical study consists of three interviews.
- Conclusions:** It is hard to mediate a future picture of the actual affects which the EU's transparency directive will bring the role of Sweden in the continuity. At first sight Sweden's increased degree of harmonization will bring an international legitimacy. Sweden's role and the opportunities to affect this have become dependent of a number of factors. One of those is the importance of Sweden's representative in this context. Sweden's opportunities as a leading country have been affected, possibilities which have faded due to the closure of the "Panel for Monitoring Financial Reporting". Sweden's appearance and well developed role on the monitoring scene has now been minimized, this as a result of resigning further part of its national sovereignty.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Förord

Denna magisteruppsats framställdes under vårterminen 2007 vid Ekonomihögskolan, Lunds Universitet.

Vi vill främst rikta vårt tack till våra handledare professor Anne Loft och doktorand Pernilla Broberg som givit oss goda råd och oskattbar vägledning i arbetsprocessen. Vidare vill vi även tacka våra respondenter Jan-Erik Gröjer, Peter Malmqvist och Rolf Rundfelt för att de tog sig tid att bidra till den informationsinsamling som möjliggjort det resultat du nu håller i din hand.

Författare:

.....

Therese Norberg

.....

Per Åkesson

Lund, juni 2007

Innehållsförteckning

Förkortningar och förklaringar	7
1 Inledning	8
1.1 Motivering av ämnesval.....	8
1.2 Bakgrundsbeskrivning	9
1.3 Problemdiskussion	12
1.3.1 Problemformulering – forskningsfråga	15
1.4 Syfte	15
1.5 Avgränsningar.....	15
1.6 Fortsatt disposition.....	16
1.7 Kapitelsammanfattning.....	17
2 Metodologi.....	19
2.1 Vetenskapligt synsätt	19
2.1.1 Hermeneutisk utgångspunkt	20
2.2. Vetenskapligt angreppssätt	20
2.2.1 Befintlig teori	21
2.2.2 Abduktion.....	22
2.3 Metodologisk pragmatism	22
2.3.1 Kvalitativ metod	23
2.3.2 Fallstudie	23
2.4 Databinsamling	24
2.4.1 Telefonintervjuer	25
2.4.2 Urval.....	25
2.5 Validitet och reliabilitet	26
2.6 Kapitelsammanfattning.....	27
3 Den europeiska integreringen	28
3.1 Den europeiska unionen.....	28
3.2 Gemenskapsrätten	29
3.3 Sverige i EU	31
3.4 EU-regler i Sverige	32
3.5 Lagharmonisering	33
3.5.1 Financial Service Action Plan	34
3.5.2 Lamfalussy-processen	35
3.5.3 The European Securities Committee.....	38
3.5.4 The Committee of European Securities Regulators	39
3.6 Kapitelsammanfattning.....	42
4 Övervakningspanelens ersättningsprocess	44
4.1 Övervakningspanelen.....	44
4.1.1 Övervakningspanelens bildande.....	44
4.1.2 Panelens arbetsordning.....	45
4.1.3 Organisation	45
4.1.4 Arbetsgång	46
4.2 Ändrade informationskrav i noterade företag – proposition 2006/07:65	47

4.3	Kapitelsammanfattning.....	48
5	Teoretisk referensram	50
5.1	Kort historik.....	50
5.1.1	Harmoniseringshinder	51
5.2	Teoretisk referensram – institutionell teori och legitimitetsteori.....	51
5.2.1	Institutionell teori	51
5.2.2	Legitimitetsteori	52
5.3	Normeringsorgan i Sverige.....	53
5.4	Motiv för en europeisk lagharmonisering.....	57
5.5	Direktiv	59
5.6	Internationella normeringsorgan.....	60
5.7	Sverige och efterlevnaden av EU:s regelverk.....	62
5.8	Sveriges inflytande	63
5.9	Kapitelsammanfattning.....	64
6	Empiriskt underlag.....	65
6.1	Presentation av respondenter	65
6.1.1	Jan-Erik Gröjer	65
6.1.2	Peter Malmqvist	65
6.1.3	Rolf Rundfelt.....	66
6.2	Intervjufrågor	66
6.3	Koncentrerad återgivning av de intervjuade respondenternas svar	68
6.3.1	Jan-Erik Gröjer	68
6.3.2	Peter Malmqvist	70
6.3.3	Rolf Rundfelt.....	72
6.4	Kapitelsammanfattning.....	74
7	Analys	75
7.1	Direktivet	75
7.2	Det svenska förhållandet.....	77
7.2.1	En tvingande förändring.....	78
7.2.2	Övervakningspanelens ersättning.....	79
7.2.3	Sverige som föregångsland	82
7.2.4	Behovet av övervakning.....	84
7.3	Sveriges möjligheter till inflytande.....	84
7.3.1	Betydelsen av representation.....	85
7.3.2	Värdet av att ingå i ett större sammanhang	87
7.3.3	Svensk efterlevnad och skiftande redovisningskvalité.....	89
7.3.4	Integrationsprocessens verkningar i praktiken.....	91
8	Slutsats	93
8.1	Forskningsfrågan besvaras.....	93
8.1.1	Slutsatser	96
8.2	Studiens teoretiska bidrag.....	96
8.3	Avslutande diskussion och egna reflektioner	97
8.4	Förslag till fortsatt forskning	97
	Källförteckning	99

Förkortningar och förklaringar

AAA	American Accounting Association
AICPA	American Institute of Certified Public Accountants
APB	Accounting Principles Board
CESR	The Committee of European Securities Regulators
EECS	European Enforcers Coordination Sessions
EES	Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet
ESC	European Securities Committee
EG	Europeiska Gemenskapen
EGF	Europeiska gemenskapernas tidning
EU	Europeiska Unionen
FAR	Föreningen Auktoriserade Revisorer
FASB	Financial Accounting Standards Board
FSAP	Financial Service Action Plan
GUSP	EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IASCF	International Accounting Standards Committee Foundation
IFRS	International Financial Reporting Standards
NBK	Näringslivets Börskommitté
NGM	Nordic Growth Market
RR	Redovisningsrådet
SEC	Securities Exchange Commission
SOX	Sarbanes Oxley Act
ÖP	Panelen för övervakning av finansiell rapportering, fortsättningsvis även benämnd Övervakningspanelen

Skillnaden mellan de båda begreppen IAS och IFRS är närmast av språklig natur. Standarder som utgavs före juli 2003 kallas IAS medan nyare standarder erhållit benämningen IFRS. (Lönqvist, 2005) Finansinspektionen använder IFRS som ett generellt begrepp för hela det regelverk som omfattar IFRS och IAS

Med *emitterer vars värdepapper upptagits till handel på en reglerad marknad* menas noterade bolag vars värdepapper upptagits till handel på en reglerad marknad i en medlemsstat i den mening som avses i artikel 1.13 rådets direktiv 93/22/EEG av den 10 maj 1993 om investeringstjänster på värdepappersområdet (Europeiska Gemenskapernas Kommission 2003)

Öppenhetsdirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/109/EG av den 15 december 2004 om harmonisering av insynskraven angående upplysningar om emitterer vars värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad och om ändring av direktiv 2001/34/EG

1 Inledning

I detta kapitel ges en bakgrund till den debatt som resulterat i ett allt resolutare intresse för bolagens ekonomiska information och övervakningen kring denna. En inblick ges bl.a. i de händelser som utgjort grunden för den breda allmänhetens fokus men också de mer samhällsekonomiskt viktiga utgångspunkterna berörs. Vidare förs en diskussion kring EU:s harmoniseringssträvan och det sätt på vilket denna strävan kan tänkas påverka de enskilda medlemsländernas möjligheter till inflytande och medbestämmande inom European Governance. Utgångspunkten förs utifrån Övervakningspanelens ersättningsprocess och de framtida riktlinjerna kring panelens utformning och internationella anpassning. Slutligen anförs uppsatsens forskningsfråga och syfte som ett resultat av nämnda diskussion. Även uppsatsens avgränsningar och fortsatta disposition klarläggs för att påvisa uppsatsens uppbyggnad och framförvarande delar.

1.1 Motivering av ämnesval

Från och med år 2005 är alla noterade företag skyldiga att, enligt EG-förordningen från år 2002, upprätta Koncernredovisningen i enlighet med International Financial Reporting Standards (IFRS). Enligt samma förordning ska medlemsländerna även inrätta ett övervakningssystem för kontrollen av efterlevnaden av IFRS. Förordningens syfte är att anta och tillämpa internationella redovisningsstandarder i gemenskapen för att härigenom harmonisera den finansiella information som läggs fram av företagen. (FAR, 2006) För att kunna efterleva dessa krav behövs en gemensam strategi på hur övervakningen ska utformas. I Sverige arbetade Föreningen för utvecklande av god redovisningssed fram en Övervakningspanel som trädde i kraft i april 2003.

Med anledning av Stockholmsbörsens beslut att inte längre köpa tjänster från *Panelen för övervakning av finansiell rapportering* har Föreningen för god sed på värdepappersmarknaden fattat beslut om att Övervakningspanelen läggs ner då den granskat 2006 års redovisningar, dvs. någon gång under våren 2007.

Med avsikt att utreda den påverkan EU:s harmoniseringssträvan medbringrar Sveriges roll i sammanhanget följer här en framställning som tar sin utgångspunkt i redovisningsregleringens utvecklingsskede. Övervakningspanelens nedläggning samt orsakerna och följderna kring detta kommer senare att utgöra ansatsen till vad uppsatsen har till avsikt att utreda.

1.2 Bakgrundsbeskrivning

Fram till 1800-talets slut skedde företagsfinansieringen i allmänhet fortfarande internt, varefter den upprättade redovisningsinformationen främst användes för internt bruk av bolagens ägare i syfte att följa upp det gångna året (Falkman, 2000). Med den industriella revolutionen uppstod dock ett ökat behov av redovisningsreglering och redovisningspraxis (Schroeder et al., 2001). Genom företagens tillväxt- och investeringstakt kom behovet av externt riskkapital att öka varpå ägandet började sträcka sig utanför företagsfamiljen. Med ett externt kapitalberoende blev det med tiden nödvändigt för bolagen att publicera information varpå uppdelningen av intern- och externredovisning alstrades. (Falkman, 2000)

Redovisningens utveckling har sedan avstampet med den industriella revolutionen varit försiktigt kontinuerlig med den amerikanska borskraschen 1929 som största utvecklingspåverkande kraft. Med kraschen fick redovisning som begrepp utstå kritik där essensen innebar att då redovisningsinformationen varit bättre utarbetad och tillförlitlig skulle krisens ytringar ha varit avsevärt mindre (Falkman, 2000).

Med borskraschen kom den amerikanska regleringen av redovisningen igång på allvar och händelsen bidrog på så vis till ett historiskt storskott av den teoriutveckling vars beståndsdelar än idag är aktuella för den dominerande redovisningen (Falkman, 2000). Kraven på redovisningens kvalitet ökade, dels utifrån den allt större externa ägarfraktionen, dels genom en avsevärt tydligare reglering från statsmakten, allt i syfte att undvika framtida händelser av snarlik negativitet. Med borskraschen försvann finansiärer och investerare från marknaden av rädsla för missvisande eller utelämnad information. Marknadens aktörer kom härmed att kräva någon form av reglering där standarden för vad som utgör god externredovisning skulle bestämmas.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Lösningen genomfördes dels genom förordnandet av en tillsynsmyndighet, dels genom stiftandet av redovisningslagar (Falkman, 2000). Den framtvingade regleringen av redovisningen skulle härvid bidra till återupprättandet av marknadens förtroende och därmed säkerställa företagens tillgång på riskkapital, något som utgjorde en nödvändighet för ekonomins framtida tillväxt och samhällets välmående (Falkman, 2000).

Före borskraschen var det endast revisorer i *American Institute of Certified Public Accountants* (AICPA) och *American Accounting Association* (AAA) som yttrade sig i redovisningsfrågor. I syfte att stärka marknadens förtroende för redovisningen och garantera börsens duglighet i USA, inrättades nu *Securities Exchange Commission* (SEC) varmed samarbetet emellan de förstnämnda organisationerna kom att bli den första formen av redovisningsreglering i USA. Utvecklingen fortsatte sedan genom bl.a. bildandet av *Accounting Principles Board* (APB) som tillsattes av AICPA i syfte att utreda redovisningsfrågor. En stor del av den amerikanska regleringen kom att utföras av de reviderade organisationerna, en utveckling som även kom att känneteckna svenskt näringsliv där *Föreningen Auktoriserade Revisorer* (FAR) tillsatte en speciell redovisningskommitté vars utredningar sedan presenterades som rekommendationer i FAR:s namn.

I borskraschens spår tog även det ekonomiska samarbetet fart i Europa, vilket kom att inledas genom en samverkan mellan några av de största västeuropeiska nationerna för att därefter utvecklas till vad som idag benämns *Europeiska Unionen* (EU). Ett betydande led i denna samverkan är harmoniseringen av ländernas redovisningsnormering vilken kom att inledas under 1960-talet genom utvecklandet av det fjärde bolagsrättsliga EG-direktivet. (Artsberg, 2003)

I början av 1970-talet kom organiseringen av de nationella reglerande organen att förändras. I USA ersattes APB med *Financial Accounting Standards Board* (FASB) som var direkt underställd SEC och vars ledamöter inte längre uteslutande kom från redovisningsprofessionen. Marknadens aktörer och deras förtroende har kontinuerligt utgjort betydelsefulla inslag i redovisningens utveckling och härigenom uppmärksammat institutionernas värde av legitimitet. Med den nya regleringen skedde en starkare koppling till verksamheten på börsen varmed marknadens inflytande kom att förstärkas.

I slutet av 1980-talet inrättades en liknande partssammansättning i Sverige genom bildandet av *Redovisningsrådet* (RR) varmed aktörerna på den svenska marknaden fick ökat inflytande över externredovisningens normering. För redovisningsprofessionen kom den nya partssammansättningen alltså att innebära ett mindre mandat i förhållande till tidigare då det i huvudsak var revisorer, i form av representanter från sina organisationer, som föranstaltade regleringen av externredovisningen. Den svenska utvecklingen speglades av den i USA, bl.a. genom att Redovisningsrådet ersatte FAR. (Falkman, 2000)

Ytterligare ett steg i EU:s harmoniseringsarbete inleddes med samarbetet kring *International Accounting Standards Board* (IASB) där målet varit att utforma gemensamma redovisningsstandards; *International Financial Reporting Standards* (IFRS) som fr.o.m. den 1 januari 2005 utgör en tvingande reglering för marknadsnoterade företag på koncernnivå i unionens medlemsländer. (Artsberg, 2003)

Än idag genomgår redovisningen av bolagens ekonomiska information en utveckling och diskussion som, genom områdets ständiga aktualitet och ekonomiska vikt, blivit ett av näringslivets viktigaste fokus och, såväl i Europa som i USA, utgjort ett av det ekonomiska områdets mest omdebatterade ämne (Cromme, 2005).

Ur allmänhetens synvinkel är det främst ett antal, såväl nationella som internationella, redovisningsskandaler under början av 2000-talet som bidragit till den allmänna diskussionen av idag. I synnerhet är det ersättningar till nuvarande och före detta verkställande direktörer som upprört allmänheten (Söderström et al., 2003). I Sverige har bl.a. skandalen kring Skandia debatterats och i USA har de stora börsbolagen Enron och WorldCom skakats av företagsskandaler med uppskjutna vinster och tvivelaktigt godkänd bokföring (Mallin, 2004).

Sedan 1990-talets början har diskussionen kring bolagens interna styrning utvecklats till en världsomspännande corporate governance debatt som i flertalet länder resulterat i mer eller mindre överensstämmande bolagskoder. Storbritanniens reglering har speglats genom utvecklandet av *Combined Code* och i USA utformades *Sarbanes Oxley Act* (SOX) i syfte att öka den interna kontrollen och säkerställa innehållet i bolagens finansiella rapportering. Även Tyskland och Sverige har idag liknande regleringar i form av *German Corporate Governance Code* och *Svensk kod för bolagsstyrning*, vilken skall uppbära allmänhetens förtroende och verka för ett dynamiskt och värdeskapande näringsliv (SOU 2004:130).

Utifrån ovanstående överläggning följer förstås ett behov av övervakning avseende bolagens finansiella rapportering till kapitalmarknaden. I takt med en alltmer internationaliserad företagsbild där internationella standards successivt utvecklats har också frågor kring implementering och efterlevnad på enskilda marknader fått ökat fokus. Härav meddelade *Föreningen för utvecklande av god redovisningssed*, i april 2003, beslutet att inrätta en särskild och självständig panel för övervakning av finansiell rapportering. Bildandet av *Panelen för övervakning av finansiell rapportering* har syftat till att bidra till Föreningens avsikt att främja utvecklingen av god redovisningssed genom att verka för en enhetlig redovisning, utformad med utgångspunkt i ett aktiemarknadsperspektiv. Panelens övervakning syftar härvid till att skydda investerarna och att upprätthålla allmänhetens förtroende för kapitalmarknaden.

1.3 Problemdiskussion

I syfte att stärka harmoniseringsarbetet av redovisningen inom EU föreligger framöver ett betydande behov av efterlevnadskontroll gentemot bolagens finansiella rapportering med hänsyn till redovisningslagstiftning och god redovisningssed.

I ett pressmeddelande från finansdepartementet den 22 mars 2007 förmedlas innehållet i proposition 2006/07:65, vilken utgör regeringens förslag gällande hur den framtida informationsregleringen skall se ut för börsnoterade företag. Förslagen medför ett flertal nyheter för bolag noterade på Stockholmsbörsen och Nordic Growth Market (NGM). De föreslagna ändringarna krävs för att genomföra EU:s öppenhetsdirektiv (2004/109/EG) i svensk rätt.

Öppenhetsdirektivet utgör ett av de sista stegen i den handlingsplan för finansiella tjänster genom vilken EU syftar till att skapa en integrerad marknad. De berörda bolagens finansiella rapporter och kurspåverkande information skall med förslaget spridas inom hela *Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet* (EES). Propositionen innebär också att styrelsen och verkställande direktören skall försäkra att den finansiella informationen är korrekt och fullständig vid undertecknandet av års- och koncernredovisningen samt halvårsrapporten.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Med förslaget påvisas så även en ny ordning för tillsynen över börsbolagens finansiella rapporter. Det blir härmed börserna som tilldelas det övergripande ansvaret att övervaka rapporternas följsamhet gentemot gällande redovisningsregler, främst *International Financial Reporting Standards* (IFRS). Det slutliga tillsynsansvaret tilldelas dock Finansinspektionen genom nya befogenheter och sanktionsmöjligheter.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2007 varpå den gränsöverskridande interaktionen på värdepappersmarknaden kommer underlättas för samtliga informationsanvändare. (www.regeringen.se)

Då beslutet kring Övervakningspanelens nedläggning offentliggjordes skapades genast en intensiv debatt gällande huruvida det föreligger ett behov av den här typen av tillsyn. I ett läge när förändrad redovisning snarast skärper behovet av effektiv övervakning kom beslutet att lägga ner just det kontrollorgan som kontrollerar börsbolagens redovisningar att ifrågasättas. Peter Malmqvist och Jan-Erik Gröjer har i Dagens Industri fört en debatt där man sinsemellan presenterat sina skilda meningar i ämnet.

Malmqvists åsikt låter erinra att nedläggningen av en väl fungerande svensk granskning inte är annat än ansvarslöst och menar att Övervakningspanelen idag utgör en del av den svenska organiserade självregleringen. Då börsbolagen genomgått den största redovisningsförändringen någonsin med övergången till de internationella reglerna enligt IFRS/IAS menar Malmqvist att det självklart behövs en effektiv övervakning. Gröjer har å sin sida menat att Övervakningspanelens nedläggning endast kommer påverka kapitalmarknaden ytterst marginellt och att granskningen genom revisorer och marknadsplatser utgör en fullt tillräcklig övervakningsform. (www.di.se)

Med regeringens proposition kräver frågan, avseende huruvida en ersättning till Övervakningspanelen förelåg, egentligen inte längre något svar. En övervakning liknande den som Övervakningspanelen bedrivit kommer enligt propositionen införas den 1 juli 2007 och med förslagets realisering skulle Sverige uppfylla de förändringar som krävts för att genomföra EU:s öppenhetsdirektiv (2004/109/EG) i svensk rätt.

Det harmoniseringsarbete EU bedriver, och vari det aktuella öppenhetsdirektivet utgör en viktig pusselbit, kan ses som en nödvändig åtgärd för att upprätthålla och vidareutveckla den

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

inre marknad varmed den europeiska unionen skapats. Utifrån ett internationellt perspektiv skiljer sig företagens finansiella redovisning sig vida åt. Dessa olikheter kan resultera i missvisande värderingar av företag samtidigt som jämförelser företagen emellan kan snedvridas. Den här typen av missvisningar och snedvridningar syftar harmoniseringsarbetet till att undanröja och en del åtgärder har redan genomförts.

Sedan början av 2005 är IASB:s regler tvingande för och gemensamma för alla noterade bolag inom EU. Årsredovisningarna skall härmed upprättas i enlighet med IASB:s standarder IAS/IFRS. Målsättningen är skapandet av en inre marknad för finansiella tjänster där jämförbarhet mellan företag skall uppnås ur ett globalt syfte, vilket härmed kräver enhetlighet gällande användningen av redovisningsprinciper (Wilke, 2004, Andersson & Thapper, 2004).

Utifrån EU:s harmoniseringsarbete och, det för Sveriges del mest aktuella skeendet, Övervakningspanelens ersättning infinner sig även frågan kring hur Sveriges möjligheter till inflytande och beslutsfattande påverkas. Hos EU-motståndare i allmänhet talas ofta om ett maktöverlämnande där medlemsstaterna säljer sig själva och sin frihet till den europeiska unionen.

Europa, det är den där avlägsna släktingen vi helst hade velat glömma, om hon inte hade trängt sig in på familjefesten i alldeles för högklackade skor, stora guldörhängen, högfärdigt babblande och skrytande om sin utbildning. Med sig har hon sin man, lika grå i ansiktet som ylletyget i kavajen, jurist förstås, mäktig och inflytelserik. Vi förstår att det gäller att passa sig.

– Ur boken *Från ordförandeskap till utanförskap*, Emily von Sydow (2004:118)

Det refererade stycket är naturligtvis skrivit med en hög grad av ironi men klart är att Sverige genom det europeiska medlemskapet och dess harmoniseringssträvan hamnat i ett anpassningstryck där nationen inte alltid kan agera på sina villkor. Genom en kontinuerlig anpassning sammanförs de europeiska medlemsstaterna med varandra genom en harmoniserad lagstiftning och konkurrensrätt. Det europeiska sammanhanget har med tiden kommit att få en allt större betydelse för medlemsstaten Sveriges roll och som ett resultat av utvecklingen har unionens överstatlighet även påverkat möjligheter till svenskt inflytande och påverkan. Hur denna påverkan sedan tar sig uttryck och huruvida resultatet skapar positiva

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

eller negativa effekter för den svenska medlemsstaten är det framställningens avsikt att förklara.

1.3.1 Problemformulering – forskningsfråga

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

1.4 Syfte

Syftet med denna uppsats är att förklara hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan. Framställningen kommer att koncentreras kring ersättningen av Panelen för övervakning av finansiell rapportering vilken utgör den mest aktuella företeelsen som resulterats ur nämnda harmoniseringssträvan.

1.5 Avgränsningar

Uppsatsen behandlar den harmoniseringsprocess, med vilken EU syftar att skapa en inre marknad för finansiella tjänster och där global jämförbarhet mellan företag skall vara möjlig. Utifrån denna process är det sedan uppsatsens avsikt att förklara hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan. Denna förklaring sker utifrån en fallstudie med utgångspunkt i Övervakningspanelens ersättningsprocess och har härmed avgränsats till ett av processens skeenden. Utifrån en vidare förklaringsram kan flera andra skeenden utgöra grund för förklaringar som väl kan spegla det underlag vi nyttjar för forskningsfrågans svar.

För att skapa en förståelse för EU:s möjlighet att åstadkomma önskade syften krävs en viss beskrivning av EG-rättens utformning och relevanta normeringsorgan samt lagharmoniseringsåtgärder. Dock ges ingen närmare beskrivning annat än vad som bedömts krävas för att belysa processens grund.

Vidare behandlar uppsatsen ett skeende vars slutliga genomförande ännu inte fastställts och nått ikraftträdande. Härmed finns naturligtvis en svårighet i informationsinsamlingen och även en risk för att framtida information skulle kunna ha drivit uppsatsen och dess förklaring mot en annan riktning.

1.6 Fortsatt disposition

Kapitel 2 – I andra kapitlet görs en överskådlig beskrivning av den metod, med vilken uppsatsen framställts. Utgångspunkten görs genom ställningstagandet för framställningens vetenskapliga synsätt och leder sedan läsaren genom vetenskapligt angreppssätt och metodologisk pragmatism för att slutligen avhandla dess validitet och reliabilitet.

Kapitel 3 – Tredje kapitlet behandlar EG-rätten och dess påverkan av den europeiska integreringen. En inblick i den europeiska unionens olika rättskällor ges och EG-rättens olika delar behandlas med utgångspunkt av gemenskapsrättens påverkan i Sverige. Efter att Sveriges roll och regleringsberoende belysts, avslutas kapitlet med ett avsnitt om lagharmonisering utifrån FSAP och CESR.

Kapitel 4 – Med kapitel fyra görs den mest djupgående beskrivningen av det skeende, i vilket uppsatsen har sin utgång. En beskrivning av Övervakningspanelens bildande, organisation och arbete görs varefter kapitlet avslutas med ett avsnitt gällande den proposition varmed regeringen lagt fram genomförandet av EU:s aktuella öppenhetsdirektiv.

Kapitel 5 – I femte kapitlet behandlas den teoretiska referensram, med vars hjälp vi tolkar insamlat empiriskt material för att på så sätt generera förklaringen på uppsatsens forskningsfråga. En genomgång görs av de teorier på vilka studien har grundats; institutionell teori och legitimitetsteori. Med teoriernas hjälp vävs ideologi och empiri samman på vägen till förklaringen kring hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan, i det aktuella fallet utifrån Övervakningspanelens ersättning.

Kapitel 6 – Sjätte kapitlet presenterar en kortfattad version av curriculum vitae för de respondenter vars informationsgivande utgjort en betydande del av framställningens empiriska underlag. Vidare presenteras även de intervjufrågor genom vilka den önskade informationen inhämtats.

Kapitel 7 – I kapitel sju analyseras det sätt på vilket EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan påverka sin roll. Framställningen sker som bekant utifrån en fallstudie med utgångspunkt i Övervakningspanelens ersättningsprocess och analysen behandlar såväl positiva som negativa verkningar av detta skeende.

Kapitel 8 – Med kapitel åtta presenteras de slutsatser framställningen resulterat i, främst utifrån den analys som åstadkommit i kapitel sju. Genom detta kapitel är det vår förhoppning att nå en förklaring på den forskningsfråga som inledningsvis introducerades. Kapitlet innehåller även en avslutande diskussion utifrån våra egna reflektioner kring det område och den process framställningen behandlat. Slutligen lämnas några kortfattade förslag på, inom området, framtida forskning.

1.7 Kapitelsammanfattning

Kraven på redovisningens kvalitet ökar ständigt. Avstampet följde efter den amerikanska börskraschen och resulterade i att marknadsaktörerna ställde allt högre krav på den redovisningsinformation som gavs ut och dess bevisliga trovärdighet. I syfte att undvika framtida händelser av snarlik negativitet infördes en form av reglering som skulle ge aktörerna någon form av garanti för bolagens information.

För att återupprätta marknadens förtroende blev lösningen en tillsynsmyndighet. Även Europa följde börskraschens spår och det ekonomiska samarbetet mellan de europeiska länderna satte grunden till vad som skulle komma att bli den Europeiska Unionen.

En rad ändringar har sedan skett gällande regleringens framfart och än idag genomgår redovisningen av bolagens ekonomiska information en utveckling. I syfte att stärka

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

harmoniseringsarbetet av redovisningen inom EU föreligger även framöver ett behov av efterlevnadskontroll gentemot bolagens finansiella rapportering.

Diskussionen kring nedläggningen av Övervakningspanelen, som utgör den mest aktuella företeelse som resulterats ur EU:s harmoniseringssträvan, har lett fram till vår forskningsfråga – Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

2 Metodologi

Uppsatsen syftar till att förklara hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan. För att realisera detta syfte krävs ett antal forskningsmetodologiska ställningstaganden. I framförvarande avsnitt presenteras vetenskapliga synsätt och forskningsmetodologiska angreppssätt varmed alternativens relevans för uppsatsens syfte även motiveras. Generellt kan man utgå från tre olika vetenskapliga förhållningssätt; hermeneutik, positivism och kritisk teori.

2.1 Vetenskapligt synsätt

Generellt kan man utgå från tre olika synsätt gällande vad som är vetenskap, där valet av tillämpat angreppssätt speglas av hur undersökaren väljer att betrakta verkligheten. Dessa tre vetenskapliga huvudinriktningar utgörs av positivism, hermeneutik och kritisk teori.

Positivismen syftar till att med strikt objektivitet mäta lagbundenhet och orsak-verkan-samband för att skapa generalitet och värdeliktighet. Utgångspunkten är att en vetenskaplig sats skall vara empiriskt verifierbar och uppskattningar skall ersättas med mätningar och statistik. Syftet är att uppnå tillförlitlig kunskap genom vetenskaplig rationalitet och en värderingsfri, objektiv forskarinsats. Nackdelen med en positivistisk utgångspunkt är att människan betraktas som ett ting snarare än en individ samt att man genom den reduktionistiska förklaringsprincipen riskerar att gå miste om sammanhang och därmed inte se helheten. (Wallén, 1996)

Hermeneutiken utgår från intersubjektivitet och individualitet i syfte att förstå hur människor uppfattar världen, vilket sker genom tolkning snarare än genom positivismens strikta mätmetoder (Hartman, 2004). Tolkningen sker utifrån den kontext läsaren befinner sig i vilket innebär en utgångspunkt utifrån individens individuella förutsättningar. Till skillnad från positivismen syftar hermeneutiken till att skapa förståelse snarare än generalitet och hänför uppmärksamhet åt både del- och helhetsperspektivet. (Wallén, 1996)

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Kritisk teori utgörs av en mindre vanlig variant av forskningsorientering och kännetecknas närmast likt en blandning av de övriga två genom objektivitet, generalitet och värdeskapande med målet att, genom befrielse och förändring, avslöja maktstrukturer och åstadkomma förändring i samhället. Den aktuella framställningen syftar dock inte till att åstadkomma en sådan förändring utan istället att förklara hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan.

I arbetet med att förklara denna påverkan tas utgångspunkten i skeendets mest aktuella företeelse. Framställningen kommer härmed koncentreras kring ersättningen av Panelen för övervakning av finansiell rapportering varpå uppfattningen av detta enskilda skeende kommer att utgöra grunden för en förklaring i en vidare kontext.

2.1.1 Hermeneutisk utgångspunkt

Då framställningens karaktär primärt inhämtar data byggd på intervjuer, utifrån vilka en ansevärd del av frågeställningens besvarande erhålls, kan ett mer kvalitativt resultat sägas vara eftersträvarvärt. Respondenternas tankar, upplevelser och erfarenheter kring det undersökta skeendet kommer till stor del vara bidragande till förklaringen av framställningens forskningsfråga. Utifrån motiveringen av dess högre uppfattning för tolkningar av människors åsikter, tankar och upplevelser implementeras studien härmed ur en hermeneutisk utgångspunkt.

Hermeneutiken ökar möjligheten att klarlägga och skapa förståelse inför helheten utifrån ett enskilt skeende och bidrar till en bättre uppfattning av det sammanhang i vilket vårt enskilda skeende ingår. (Lantz, 1993)

2.2 Vetenskapligt angreppssätt

I syfte att insamla och utveckla kunskap finns det i huvudsak tre vetenskapliga angreppssätt; deduktion, induktion och abduktion (Saunders, Lewis & Thornhill, 2003). Med deduktion förklarar teorin företeelser i verkligheten utifrån hypoteser som formuleras för att sedan

undersökas och slutligen falsifieras eller accepteras (Wallén, 1996). Målet är att fabricera hypoteser som i högsta möjliga grad överensstämmer med de observationer som kan göras efter det att de har formulerats (Elgmork, 1985). Vidare utgår det deduktiva angreppssättet från ett större antal observationsfall och ett fåtal variabler samtidigt som förenklingar görs då allt inte är möjligt att observera. Av samma skäl som vid det positivistiska angreppssättet utgörs risken vid en deduktiv ansats av att genom förenklingar förlora bilden av ett helhetsperspektiv (Saunders, Lewis & Thornhill, 2003).

Det induktiva angreppssättet utgår, i motsats till det deduktiva, direkt från insamlad data för att sedan genom analysen utveckla teorier. Med ett deduktivt angreppssätt testas teorin medan induktion snarare syftar till att skapa teori. (Saunders, Lewis & Thornhill, 2003) Angreppssättet lämpar sig till stor del i liknande situationer som deduktion med den skillnaden att induktion baseras på aktuell erfarenhet medan deduktion utgår från redan befintlig kunskap och teori.

Abduktion utgör en blandning av de övriga två och syftar mer till att utvärdera teorin där induktion och deduktion genererar respektive testar densamma. Vid framställningen av en studie händer det att de båda sistnämnda metoderna kombineras varigenom abduktion frambringas. Med abduktion kan slutsatser dras om vad som orsakat eller föregått en observation. Utgångspunkten är ett fall där man inför klarläggandet av en effekt söker opåverkbara orsaksfaktorer. Abduktion är ingen metodik för mekaniskt användande utan kräver erfarenhet av liknande fall inom det studerade området. Vidare gäller inte abduktionens slutsatser strikt logiskt utan måste prövas ytterligare genom praktiska försök. (Wallén, 1996)

2.2.1 Befintlig teori

För att tolka insamlat empiriskt material erfordras en teoretisk förankring och referensram för den typen av skeende som framställningen bygger på. Teorier kan ses som en uppsättning logiskt sammanhängande begrepp och generella påståenden som syftar till att förklara bestämda fenomen (Bakka, Fivelsdal & Lindkvist, 2001). Till vår hjälp att beskriva det skeende framställningen syftar till att förklara har grunden lagts utifrån två befintliga teorier; institutionell teori och legitimitetsteori.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Den institutionella teorin förklarar individens beteenden genom att skapa förståelse för en institutions karaktär. EU:s harmoniseringssträvan innebär, genom öppenhetsdirektiv (2004/109/EG), en tvingande institutionell förändring vilket påverkar olika organisationer på olika sätt (DiMaggio & Powell, 1983). Utifrån denna teori har målet varit att finna svar på hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan, genom den tvingande förändring som öppenhetsdirektivet innebär.

Legitimitetsteorin refererar till organisationens försäkran om stöd av befintliga normer och regler innan dess agerande, då aktörerna i intressentmodellen härigenom kommer se organisationens handlande som rättmätigt och legitimt. Man kan likna organisationens förhållande till intressenterna vid ett socialt kontrakt innehållande de paragrafer som omgivningen förväntar sig att organisationen ska handla utifrån. Det anses vara en viktig resurs att organisationens verksamhet uppfattas som legitim av dess intressenter varmed legitimitetsbegreppets ram kan sägas tilldelas organisationen av denna utomstående grupp. Innebörden blir att den som tilldelar en organisation legitimitet också godkänner och accepterar organisationens gärningar, mål eller värderingar. (Ljungdahl, 1999)

2.2.2 Abduktion

Abduktion är som tidigare nämnts ett angreppssätt som kombinerar delar från deduktion och induktion. Då vår framställning inledningsvis grundas av befintliga teorier samt tidigare alstrad kunskap och fakta handlar det här till viss del om ett deduktivt angreppssätt. Samtidigt bygger framställningen på det empiriska avsnitt som genomförda intervjuer resulterat i.

Då vi enligt ovan kombinerar passande fragment från både deduktion och induktion ser vi härmed tillämpningen av abduktion som det mest adekvata vetenskapliga angreppssättet.

2.3 Metodologisk pragmatism

Med samtliga forskningsrapporter åsyftas en utredning med målsättning att generera utökad förståelse för ett fysiskt eller psykologiskt problem. För att uppnå denna målsättning och

härmed generera ny kunskap krävs tillämpning av en lämplig metod. Ett adekvat metodval görs utifrån vad som passar bäst för framställningens forskningsfråga. (Holme & Solvang, 1997)

När samhällsvetenskaplig metod diskuteras handlar det alltså om vilka tekniker man anser lämpliga för insamling av information och slutligen resulterandet av framställningens klarläggande. Vanligen utgår diskussionen från en uppdelning av tekniker i kvalitativa och kvantitativa.

2.3.1 Kvalitativ metod

Den kvalitativa metoden syftar primärt till att skapa förståelse. Genom att gå in på djupet skapas en ökad förståelse för problemet varmed helheten av sammanhanget enklare kan beskrivas. Vid den här typen av undersökningar är mer eller mindre strukturerade djupintervjuer väl användbara som datainsamlingsmetod.

Den kvalitativa metoden kännetecknas av att respondenten själv får beskriva sin bild av verkligheten och de faktorer som han anser betydelsefulla för att klarlägga forskningsfrågan (Lantz, 1993). Det är just möjligheten för forskaren att skapa sig en helhetsbild som är den kvalitativa metodens främsta styrka. Dock är det av betydande vikt att uppmärksamma det faktum att respondentens förväntningar, kring vilka svar han tror sig veta att forskaren eftersträvar, kan leda till oönskad reliabilitetsnivå. (Holme & Solvang, 1997)

2.3.2 Fallstudie

I syftet att förklara hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan, vill vi inte grunda detta klagörande enbart på den bas befintlig teori utgör i form av institutionell teori och legitimitetsteori. Istället vill vi även inhämta information från de parter som befunnit sig i omedelbar närhet utav den företeelse utifrån vilket vi koncentrerar vår framställning, närmare bestämt Övervakningspanelens ersättningsprocess. Denna information skall sedan genom teorin leda fram till svaret på vår forskningsfråga. Vi vill alltså att vår förklaring även

skall grundas av empiriskt material och inte bara utgöra resultatet av en teoretisk dokumentstudie. För att uppnå detta behövs empirisk data över undersökningsområdet samlas in.

Under arbetets gång intervjuades dels ledande personer ur den förutvarande Övervakningspanelen, dels välkända skribenter och debattörer på området. Utgångspunkten är härmed en mindre grupp undersökningsobjekt där vi genom frågor och diskussion har som mål att skapa djupare förståelse och finna ny kunskap för att härigenom erhålla vad uppsatsen syftar att förklara. Valet av metodologisk pragmatism föll sig härigenom naturligt på en fallstudie. Ett syfte med fallstudien är helt enkelt att ta en liten del av ett större skeende och utifrån detta beskriva verkligheten genom att låta denna representeras av skeendet i fråga. Vinsten med detta förhållningssätt är härmed att man på ett begränsat utrymme ändå kan erhålla en uppfattning kring ett större fenomen. Svårigheten är å andra sidan att ett enskilt skeende aldrig fullt ut kan bli representativt för verkligheten vilket medför krav på försiktighetsåtgärder vid slutsatstagandet. Slutsatserna får istället ökat värde då det finns övriga indikationer i samma riktning vilka erhålls exempelvis genom övrig faktainsamling och andra forskningsmetoder. (Ejvegård, 2003)

Alternativa metoder är surveyundersökning där förutsättningarna är de precis omvända i förhållande till fallstudien och ambitionen är att uppnå generella förklaringar där kunskap och teori redan finns utbredd, samt experiment där variabler och fall utgår från ett ytterst litet antal för att erhålla samband.

Den negativa sidan av surveymetodens generaliserande ambition är risken att gå miste om någon förklarande faktor. I den aktuella situationen med fallstudie är denna risk inte lika omfattande då vi här utgår från ett fåtal undersökningsobjekt och istället går på djupet genom ett större antal variabler. Risken med fallstudier är dock att erhålla enskilda individers uppfattning varefter validiteten i framställningen kanske inte uppnår önskad nivå.

2.4 Datainsamling

I syfte att genomföra en undersökning och sedermera framställa ett klagörande måste data samlas in. I den aktuella framställningen används både primär- och sekundärdata vilka kan

betecknas som de två huvudtekniker som finns att tillgå för insamlandet av data (Wallén, 1996). Genom intervjuer erhålls framställningens primärdata, en insamlingsmetod som genererar respondenternas åsikter och tankar kring hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan. Övriga data hämtas utifrån redan befintlig litteratur och forskning på området och härav benämningen sekundärdata.

2.4.1 Telefonintervjuer

Valet av intervjuform styrs av vilken typ av kunskap som efterlyses. Då ansatsen handlar om att finna orsaksförklaringar och samband väljs lämpligen en helt strukturerad intervju. Då istället förståelsen och uppfattningen kring skeendet utgör riktpunkten väljs med fördel en mer eller mindre öppen intervjuform. (Lantz, 1993) Den senare intervjuformen ter sig härmed bäst anpassad för den aktuella framställningens syfte.

2.4.2 Urval

Framställningen med att förklara hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan, kommer att koncentreras kring ersättningen av Övervakningspanelen. Anledningen är att denna ersättning utgör den mest aktuella företeelsen som resulterats ur nämnda harmoniseringssträvan.

För att erhålla relevant information kring skeendets förändring och resultatet av denna görs öppna intervjuer dels med företrädare ur den numera nedlagda Övervakningspanelen, dels med representativa aktörer i debatten. Genom den här formen av intervju har målet varit att erhålla respondenternas syn på den process som nu ersätter panelens roll på marknaden och härigenom inhämta värdefull information för att nå förklaring på uppsatsens forskningsfråga.

2.5 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär mätinstrumentets förmåga att mäta just det skeende som framställningen avser att förklara. Vid utförandet av en undersökning finns alltid en risk för mätfel i samband med datainsamlingen. Den erhållna informationen är bara giltig då den speglar det framställningen har till syfte att förklara. Grundkravet för att en undersökning skall uppnå validitet är dess spegling av verkligheten. (Lundahl & Skärvad, 1999)

Vid tillämpandet av kvantitativ metod finns en risk att validiteten kan komma att ifrågasättas då forskare och respondent kan ha skilda verklighetsuppfattningar, något som kan återspeglas vid uppfattningen av en enkät. Bristande validitet kan även resulteras ur de statistiska generaliseringar som görs då insamlad data sedermera skall bearbetas.

Kvalitativ metod avstår generaliseringar och syftar istället åt att skapa förståelse för ett skeende. Vid intervjutillfället talar respondenten fritt utifrån övergripande frågor vilket resulterar i en annan helhetsbild av sammanhanget än vid kvantitativ metod och härmed en tillfredsställande validitetsnivå. (Holme & Solvang, 1997)

Med reliabilitet åsyftas huruvida resultatet från en mätning påverkas av olika tillfälligheter samt ifall det innehåller osäker information genom exempelvis fel kodning eller fel registrering av data (Halvorsen, 1992). Hög reliabilitet uppnås då olika och oberoende mätningar av ett och samma skeende genererar samma resultat under likartade förhållanden.

Hög reliabilitet bygger härmed till stor del på utförandet av kvantitativa framställningar med precision, mätbar data och statistiska generaliseringar. Vid kvalitativa studier väger dessa aspekter inte lika tungt då det främst är skeendets förändring och dess förklaring som eftersöks. Den kvalitativa intervjun kan sägas stå i motsatsförhållande till den kvantitativa varefter det i den aktuella framställningen kan vara svårt att uttrycka uppfattning gällande reliabilitet. (Trost, 2005)

2.6 Kapitelsammanfattning

I arbetet med att förklara hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan, tas utgångspunkten i skeendets mest aktuella företeelse, ersättningen av Panelen för övervakning av finansiell rapportering. Då hermeneutiken ökar möjligheten att klarlägga och skapa förståelse inför helheten utifrån ett enskilt skeende passar en hermeneutisk utgångspunkt den aktuella framställningen bäst. Då respondenternas tankar, upplevelser och erfarenheter kring det undersökta skeendet till stor del kommer bidra till förklaringen av vår forskningsfråga är ett kvalitativt resultat eftersträvansvärt.

Då vi kombinerar passande fragment från både deduktion och induktion ser vi tillämpningen av abduktion som det mest adekvata vetenskapliga angreppssättet. Vi kommer tillämpa den institutionella teorin ihop med legitimitetsteorin samtidigt som vi kommer inhämta information från de parter som befunnit sig i omedelbar närhet utav den företeelse utifrån vilken vi koncentrerar vår framställning. Vi vill erhålla respondenternas åsikter och tankar kring vårt problemområde och har därför till vår fördel valt att göra intervjuer. Då förståelsen och uppfattningen kring skeendet utgör riktpunkten har en öppen intervjuform tillämpats.

3 Den europeiska integreringen

I detta kapitel behandlas den europeiska integrering där medlemsstaterna genom inträdandet i unionen kommit att utvecklas och harmoniseras i förhållande till varandra. Utgångspunkten för denna integration utgörs av den gemenskapsrätt som vidkommer unionen, den så kallade EG-rätten, i vilken de flesta av EU:s lagar ingår. Kapitlet belyser den struktur utifrån vilken det europeiska samarbetet framhäver sin auktoritet och påvisar även EG-rättens verkan i Sverige. Kapitlet avslutas sedan med ett avsnitt gällande unionens lagharmonisering och integrationssamarbete.

3.1 Den europeiska unionen

Tänkarna kring ett enat Europa grundades i ett tidigt historiskt perspektiv. Drivkraften för en europeisk gemenskap utgjordes av tanken att länder som samarbetar är beroende av varandra och härmed inte kommer vilja ingå krig med varandra. Efter andra världskrigets slut vidareutvecklades dessa fredsdrivande tankar och formerna för ett närmare politiskt samarbete mellan de europeiska länderna började etableras (Pålsson & Quitzow, 1993). 1952 upprättades Europeiska kol- och stålgemenskapen och med ett utökat samarbete bildades så den Europeiska gemenskapen (EG) 1958 (www.eu-upplysningen.se). Drivkraften att uppnå fred mellan Europas länder har idag utvecklats till en gemenskap där 27 europeiska medlemsländer verkar tillsammans i politiska och ekonomiska frågor. Grundpelaren i denna gemenskap utgörs av tullunionen och den gemensamma, inre marknaden. (www.eu-upplysningen.se)

Den europeiska unionens samarbetsprocess har sin grund i ett antal mellanstatliga avtal som gemensamt förbundits mellan medlemsstaterna. Dessa så kallade fördrag belyser vilka principer som skall gälla för samarbetet, hur EU:s institutioner skall fungera samt vad EU får fatta beslut om och hur lagstiftningsprocessen skall fungera.

EU:s struktur utgör resultatet av de olika fördragsrevisioner och utbyggnader av verksamheten som skett under årens lopp, och kan härmed ses som ganska komplicerad. Unionen har alltsedan Maastrichtfördraget trädde i kraft 1993 exemplifierats utifrån en byggnad bestående

av tre pelare som binds samman av ett gemensamt ramverk med gemensamma institutioner.

De tre pelarna är:

1. första pelaren, Europeiska gemenskapen, omfattar större delen av samarbetet inom unionen. De lagar och regler som medlemsländerna antar i denna pelare betecknas EG-rätten och har sin rättsliga grund i EG-fördraget. Enligt EG-domstolen är EG-rätten överordnad nationell rätt varefter nationell lag som strider mot EG-rätten ej skall tillämpas. (www.eu-upplysningen.se)
2. andra pelaren, EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP).
3. tredje pelare, EU:s samarbete i rättsliga och inrikes frågor. Innehar, sedan Amsterdamfördragets ikraftträdande, den mera preciserande och begränsande benämningen Polissamarbete och straffrättsligt samarbete.

3.2 Gemenskapsrätten

Majoriteten av EU:s lagar och regler återfinns i den så kallade EG-rätten; gemenskapsrätten. Utmärkande är att EU:s egen domstol, EG-domstolen, fastställer hur reglerna ska tydas och förstås. I de fall då EU:s institutioner inte är överens avseende hur reglerna skall följas kan de, i likhet med unionens medlemsstater, vända sig till EG-domstolen. EG-rätten består huvudsakligen av fyra delar:

1. Fördragen, dvs. EG-fördraget och Euratom-fördraget i sina gällande lydelse.
2. Rättsakterna, som EU:s institutioner antar, till exempel förordningar och direktiv.
3. Internationella avtal. EG är en juridisk person och kan härmed ingå avtal med länder och organisationer utanför EU. Denna rätt grundar sig på EG-fördraget, och avtalen blir därmed en del av gemenskapsrätten.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

4. EG-domstolens rättspraxis, dvs. EG-domstolen visar genom olika domar hur EG-rättens regler ska tolkas vilket sedan är vägledande för framtida mål, och därmed en del av gällande EG-rätt. (www.eu-upplysningen.se)

EG-rätten kan indelas i primär- och sekundärrätt. I EG-rättsliga sammanhang benämns fördragen *primärrätt* och grunden för det europeiska samarbetet utgörs i första hand av de så kallade grundfördragen, vilka är de mest centrala:

1. Fördraget den 18 april 1951 om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, EKSG-fördraget, vilket trädde i kraft den 24 juli 1952. (Fördraget upprättades för en period av femtio år och upphörde alltså att gälla den 23 juli 2002).
2. Fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska [ekonomiska] gemenskapen, EG-fördraget (EGF) eller Romfördraget, vilket trädde i kraft den 1 januari 1958. (I fördraget uttrycks bland annat grunden för den inre marknaden, tullunionen och jordbrukspolitiken. Fördraget kan rubriceras som ett ramfördrag och gäller på obegränsad tid).
3. Fördraget den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen, Euratom-fördraget, vilket trädde i kraft den 1 januari 1958. (Genom fördraget lades grunden för ett samarbete på kärnenergiområdet. Fördraget gäller på obegränsad tid).
4. Fördraget den 7 februari 1992 om Europeiska unionen, EU-fördraget, vilket trädde i kraft den 1 november 1993. (Fördraget tillkom genom Maastrichtfördraget varmed den Europeiska unionen bildades. Fördraget gäller på obegränsad tid. (Droege & Lysén, 1997, www.eu-upplysningen.se)

Genom olika ändringsfördrag samt de anslutningsfördrag som upprättats varje gång en ny medlemsstat tillkommer unionen har tillägg och ändringar gjorts på grundfördragen. Samtliga fördrag av idag utgör tillsammans den så kallade primärrätten och kan liknas vid EU:s grundlagar. Genom SFS 1994:1501 finns dessa fördrag även publicerade i svensk översättning. (Droege & Lysén, 1997)

EG-fördraget (EGF), även kallat Romfördraget, är det mest övergripande av fördragen och beskrivs, som redan nämnts, som ett ramfördrag. Bestämmelserna, som kan beskrivas som målinriktade och allmänt hållna, fylls ut och preciseras genom den så kallade *sekundärrätten*, dvs. ur fördraget härledd rätt. Då EU skall anta en ny lagstiftning erfordras en rättslig grund för detta i fördragen. Europeiska unionens råd; ministerrådet är EU:s högsta beslutande organ och har, enligt EGF, befogenheter att utfärda sådan lagstiftning, som binder medlemsländerna. Sekundärrätten måste dock tolkas i överensstämmelse med den primära rätten. (Pålsson & Quitzow, 1993) I det fall en konflikt skulle uppstå har primärrätten företräde sekundärrätten (Hagsgård, 1996).

De olika lagstiftningsformerna av sekundärrätt (förordningar, direktiv, beslut, rekommendationer och yttranden) står delvis reglerade i artikel 249 (tidigare 189) EGF och samlas därutöver i Europeiska gemenskapernas officiella tidning (EGT) vilken utgör formen av gemenskapens författningssamling. (Droege & Lysén, 1997)

3.3 Sverige i EU

Sveriges väg till medlemskap påbörjades den 1 juli 1991 då den svenska regeringen lämnade in en medlemsansökan i dåvarande EG. Förhandlingarna kring medlemskapet inleddes i februari 1993 och i november följande år höll Sverige en folkomröstning om EU-medlemskapet där resultatet blev ett ja varmed Sverige sedan den 1 januari 1995 är medlem i EU.

Förutsättningarna för Sveriges medlemskap regleras i det anslutningsavtal Sverige ingick i förhållande till de tidigare medlemsländerna i EU. Avtalet omfattar bland annat bestämmelser gällande EU-institutionernas anpassning i syfte att bereda plats åt svenska representanter och behandlar även de olika övergångsregler som ska gälla för tillämpningen av EU:s lagar i Sverige.

Utifrån föregående avsnitt framgick EU:s rätt att utfärda lagstiftning bindande för medlemsländerna. Med Sveriges medlemskap i EU skedde så även ändringar av vissa svenska grundlagar. Ändringarna innebar bland annat att riksdagen fick möjlighet att överlämna beslutanderätt till EG, vilket också gjordes i och med EU-inträdet. Grundlagarna har sedan

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

dess ändrats ett flertal gånger med anledning av EU-medlemskapet, exempelvis rörande Riksbankens ställning och riksdagens möjlighet att överlämna beslutanderätt till hela EU.(www.eu-upplysningen.se)

3.4 EU-regler i Sverige

EG-domstolen har slagit fast principen om EG-rättens företräde vilket innebär att de lagar som antas inom EG, EU:s första pelare, har företräde framför nationell lag. I de fall en nationell lag strider mot gällande EG-rätt så ska den nationella lagen inte tillämpas.

En förordning som har trätt i kraft gäller omgående och exakt som den är skriven i samtliga medlemsländer som en del av den nationella lagstiftningen. Förordningens direkta tillämplighet innebär att den till alla delar är bindande och direkt tillämplig i varje medlemsstat och ska tillämpas av domstolar och myndigheter som direkt gällande rätt och kan åberopas av enskilda. Så fort en förordning har trätt i kraft gäller den således som lag i Sverige.

Ett direktiv riktar sig endast till medlemsstaterna och har som mål att harmonisera de nationella lagarna. Ett direktiv förelägger vad medlemsstaterna skall uppnå men lämnar åt medlemsstaterna att själva utforma reglerna i detalj. Sverige är härmed bunden att genomföra ett gällande direktiv i den svenska lagstiftningen. Om ett medlemsland inte har antagit de lagar som direktivet kräver inom den tidsfrist som direktivet anger så gäller direktivet istället för den lagstiftning som borde finnas i medlemsstaten. (www.eu-upplysningen.se)

Genomförandet av direktiv kan ta sig olika uttryck utifrån den nationella lagstiftningens utformning på det aktuella området. Regeringen gör den preliminära bedömningen av hur ett direktiv ska införlivas. Då den svenska lagstiftningen redan uppfyller direktivets krav, behövs ingen åtgärd förutom att anmäla situationen till kommissionen. I de fall Sverige behöver stifta en ny lag eller ändra en befintlig lag i syfte att uppnå direktivet så lämnar regeringen en proposition om detta till riksdagen. Ibland kan regeringen själv genomföra direktivet genom utfärdandet av en förordning, eller genom att uppdra åt en myndighet att utfärda nya föreskrifter. När anpassningen av den nationella lagstiftningen slutligen fastställts anmäler regeringen detta till kommissionen.

Medlemsländerna är skyldiga att följa EG-rätten, inklusive att genomföra gällande direktiv inom den angivna tidsfristen. Om Sverige inte har genomfört ett direktiv efter att tidsfristen har gått ut så kan kommissionen stämma svenska staten inför EG-domstolen. Kommissionen börjar med att fråga regeringen om dess åsikt i ärendet och kan därefter lämna in ett så kallat motiverat yttrande för att uppmana regeringen att åtgärda problemet. Om regeringen trots detta inte vidtar de åtgärder som kommissionen anser behövs så kan kommissionen gå vidare till EG-domstolen. Privatpersoner som anser att ett direktiv inte har genomförts korrekt kan uppmärksamma kommissionen avseende detta. (www.eu-upplysningen.se)

3.5 Lagharmonisering

Ett viktigt led i unionens omfattande integrationssträvanden utgörs, vilket redan tydliggjorts, av harmoniseringen av medlemsländernas nationella lagstiftning. Med harmonisering avses dock inte en total förenlighet av rättsläget utan ett inbördes närmande där medlemsstaterna undanröjer olikheter i de nationella rättsreglerna i syfte att satisfiera den gemensamma inre marknadens funktion enligt artikel 3.1 (tidigare 3.1) EGF. Grundförutsättningen för den inre marknaden är att samtliga aktörer kan grunda sin verksamhet och sina beslut utifrån samma konkurrensförutsättningar oavsett i vilken del av EU de är verksamma. (Bernitz & Kjellgren, 2002)

Det kontinuerliga arbetet med att harmonisera medlemsstaternas regelverk har stundtals inte uppnått den effekt och verkan unionen strävar mot varefter EG-domstolen i ett antal uppmärksammade rättsfall undanröjt ett flertal nationella bestämmelser som hindrat den fria rörligheten. Detta för att påskynda unionens integrations- och harmoniseringssträvan. Bland annat har EG-domstolen fastslagit att en vara som lagligen får säljas eller en tjänst som lagligen får erbjudas i en medlemsstat också måste godtas i en annan. Denna metod att uppnå harmonisering mellan medlemsstaterna emellan benämns negativ harmonisering. I artiklarna 94-97 (tidigare 100-102) EGF indikeras även metoden för positiv harmonisering då EU, i enlighet med föregående avsnitt, givits befogenhet att utforma gemensamt gällande regler för hela unionen. (Droege & Lysén, 1997)

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Vanligen genomförs harmoniseringsåtgärderna på detta sistnämnda sätt, genom unionens utfärdande av direktiv vilka därefter förpliktar medlemsstaterna att genomföra nödvändiga ändringar av sin lagstiftning i enlighet med direktiven. (Bernitz & Kjellgren, 2002)

3.5.1 Financial Service Action Plan

Arbetet med att skapa en inre marknad för finansiella tjänster inom EU pågår sedan lång tid tillbaka. Ända sedan den Europeiska kol- och stålgemenskapen upprättades 1952 har syftet varit att utveckla gemenskapens samverkan inom de politiska och ekonomiska områdena i en kontinuerlig harmoniseringsprogress.(www.eu-upplysningen.se)

Med avsikt att uppnå detta syfte begärde Europeiska rådet in en handlingsplan ifrån kommissionen beträffande utvecklandet av en gemensam finansiell marknad inom EU. Det stod klart att en generell struktur för införandet av en gemensam finansiell marknad var nödvändig för att kunna uppnå introducerandet av den gemensamma valutan Euro. I maj 1999 publicerade kommissionen en handlingsplan vid namn Financial Services Action Plan (FSAP) som trädde i kraft den 11 maj. FSAP strävar efter en integrerad marknad för finansiella tjänster inom hela EU. Enligt planen, och i enlighet med slutsatser från Europeiska rådet vid toppmötet i Lissabon, skulle denna strävan vara uppfylld och planen genomförd i medlemsstaterna år 2005 (www.riksdagen.se). Nästa steg i harmoniseringsprocessen beslutades vid Europeiska rådets möte i Lissabon den 23-24 mars år 2000. Kommissionen såg FSAP som en nödvändig del av vad som kom att bli känt som the Lisbon Agenda, en plan på att göra Europa till världens mest konkurrenskraftiga och kunskapsbaserade ekonomin i världen till år 2010.

FSAP innehåller totalt 42 åtgärder med skiftande prioriteringsgrad, bland annat i form av direktiv, som syftar till att avlägsna nationella hinder och skapa en gemensam finansmarknad. I slutet av april 2004 var 38 av måtten antagna. (The EU Financial Services Action Plan: A Guide)

Det huvudsakliga målet med FSAP, i syfte att erhålla en gemensam finansiell marknad, kan sammanfattas i följande punkter:

- *En gemensam grossisthandelsmarknad (Wholesalemarket):* Man vill möjliggöra gemensamma utfärdare för att öka den finansiella konkurrenskraften inom EU; man vill på så vis ge investerare och mellanhänder lättare tillgång till alla marknader genom införandet av en gemensam marknad. Man vill göra det möjligt för investeringsförvaltare att erbjuda sin service över gränserna utan att behöva stöta på onödiga hinder, genom att åstadkomma ett integrerat system för fondförvaltare. Man vill även öka säkerheten och minska risken för handeln mellan gränserna.
- *En öppen och säker försäljningsmarknad:* Man vill ge konsumenterna den information och garanti de behöver genom samarbetet inom en gemensam marknad; man vill på så vis ta bort obefogade hinder för att kunna handla över gränserna. Man vill åstadkomma lagliga anpassningar för elektronisk handel i europeisk skala. Man vill även ta bort överdrivna debiteringar vid handel över gränserna.
- *En gemensam övervakning:* Ett effektivt övervaknings- och regleringssystem är nödvändigt för att en gemensam finansiell marknad ska fungera. (The EU Financial Services Action Plan: A Guide)

Det normala tillvägagångssättet vid behandlingen av ett förslag inom FSAP är att kommissionen lägger fram ett utkast som sedan ska godkännas av "co-decision", under vilka både the Council of Ministers of the Member States och the European Parliament ska beakta, förbättra och komma överens. Alla bestämmelser och direktiv ska sedan publiceras i The Official Journal. Medlemsländerna har därefter vanligen 18 månader på sig att implementera direktiven och göra justeringar i sina nationella lagstiftningar. (The EU Financial Services Action Plan: A Guide)

3.5.2 Lamfalussy-processen

Lamfalussymodellen utformades i huvudsak för att sätta fart på harmoniseringen av de europeiska värdepappersmarknaderna. För att samhällsekonomin ska fungera krävs en väl

fungerande finansmarknad. En viktig del i finansmarknaden utgörs av värdepappershandeln som omfattar den verksamhet som bedrivs av bankers, försäkrings-, fond- och värdepappersföretag. Harmoniseringen av den europeiska finansmarknaden innebär att bestämmelser görs för vilka regler som ska gälla och hur dessa upprätts och upprätthålls. Det primära är inte att skapa mindre regler utan ett sätt att möta utvecklingen och skapa kontroll genom att införliva regelsystem på internationell nivå (Hertz, 2005). Härav gav det Europeiska rådet kommissionen i uppdrag att föreslå åtgärder som resulterade i handlingsplanen FSAP.

Ett av FSAP:s syften var att skapa harmonisering för reglerna för värdepappershandel mellan de europeiska länderna. Man upptäckte dock snart att harmoniseringen inte motsvarade utvecklingen på de jämförbara marknaderna inom den finansiella sektorn och att det skulle bli svårt att hålla den uppsatta tidsramen då värdepappersmarknadens centrala betydelse ledde till låsningar i harmoniseringsprocessen. (Hertz, 2005)

Av denna anledning tillsatte EU en utredningskommitté; ”The Committee of Wise Men” med Alexandre Lamfalussy som ordförande. Den 15 mars 2001 presenterade kommittén Lamfalussyrapporten där man konstaterade att EU, statsmakterna och marknadsaktörerna hade ett stort intresse i utvecklandet av ett välfungerande regelsystem. Problemet man såg var att regleringsstrukturerna på EU:s värdepappersmarknad inte tillräckligt snabbt anpassades till nya förhållanden och att på grund av tidskrävande och omständiga lagstiftningsprocedurer blev lagstiftningen på värdepappersmarknaden försummad. (Hertz, 2005)

Utifrån ovanstående riktad kritik lade Lamfalussyprocessen fram ett förslag på en modell för regelutformning. Modellen innebar en ny process för upprättandet och upprätthållandet av regler på värdepappersmarknaden. Modellen skulle bidra till en effektivare och mer demokratisk europeisk regleringsprocess. (Hertz, 2005)

Lamfalussymodellen bygger på att EU-institutioner, kommittéer, nationella representanter och marknadsaktörer (där både bransch- och konsumentintressen ingår) ingår samarbete. Processen ska präglas av en öppenhet där man ser en ökad dialog som det avgörande. (Lamfalussyrapporten) Processen har nu, efter en rad förhandlingar innan den till slut godkändes av Europeiska rådet i Stockholm den 23-24 mars 2001 och senare även av

Parlamentet, varit verksam sedan juli 2002. Lamfalussymodellen var bara en temporär lösning och upphörde i början på 2006.

I EG-fördraget, artikel 202, framgår det att det är Europeiska kommissionen som ska genomföra EG-lagstiftningen. Detta innebär att de befogenheter som kommissionen får av Europeiska unionens råd ska anges i varje rättsakt. Kommissionen ska i sitt ändamål biträdas av en kommitté som ingår i ett kommittologisystem. Detta system är en viktig del inom EU:s rättssystem och bedrivs i hundratals fasta eller tillfälliga kommittéer. Här kan kommittéerna agera diskussionsförfarande, bestående av representanter från medlemsländerna. Kommissionen kan på så vis föra diskussioner med de nationella myndigheterna innan bestämmelser antas för att genomföra en rättsakt. Detta förfarande gör det möjligt för kommissionen att försäkra sig om att åtgärderna är väl anpassade till varje lands konkreta förhållande. (<http://europa.eu>) De olika kommittéerna i kommittologisystemet kan delas in i följande typer eller funktionssätt:

- Rådgivande kommittéer; handhar kommissionen med yttranden.
- Förvaltningskommittéer; om kommissionens beslut av åtgärder skiljer sig gentemot vad kommittén yttrat måste kommissionen lämna över förslaget till dessa åtgärder till rådet som med kvalificerad majoritet sedan kan ta beslut som avviker från kommissionens.
- Föreskrivande kommittéer; om rådet inte kommer fram till ett beslut då kommitténs yttranden och kommissionens åtgärder skiljer sig så får kommissionen själv anta den föreslagna genomförandeåtgärden.
- Kommittéer för föreskrivande förfarande med kontroll; Rådet och Europaparlamentet ska med dessa kommittéer, innan kommissionen antar åtgärder, kunna utföra kontroller.

Rättssystemet inom EU är indelat i två olika nivåer. På den första nivån initieras lagförslag av kommissionen som Rådet i samarbete med parlamentet sedan fattar beslut om. Problemet här ligger i att medbeslutandeprocessen bland annat anses ta för lång tid. På nivå två sker sedan genomförandeåtgärderna. Detta görs genom kommittologiförfarandet. Kommissionens uppgift på nivå två är att verkställa och kontrollera att EU-lagstiftningen implementeras oklanderligt.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Med Lamfalussymodellen sker istället lagstiftningen på högsta nivån genom medbestämmande. I form av kommittologiförfaranden utarbetas och delegeras sedan sekundärlagstiftningen, med kommissionen innehavande det verkställande ansvaret. Modellen har med andra ord samma grundläggande principer som det traditionella systemet, det som förändrats är kommittologins infrastruktur. Istället sker lagstiftningsprocessen i fyra steg och innebär ett tillägg av två mellannivåer innehållande två nya kommittéer. Europeiska värdepapperskommittén verkar på nivå två; European Securities Committee (ESC), och fungerar som en föreskriven kommittologikommitté. Kommittén har på denna nivå befogenheter att rösta om lagförslag som delegerats till kommissionen. Europeiska värdepapperstillsynskommittén; Committee of European Securities Regulators (CESR) är verksam på både nivå två och tre. CESR innehar två olika roller på de båda nivåerna, på nivå två en rådgivande roll biträdande kommissionen och nivå tre en ansvarig roll.

Lamfalussymodellens fyra nivåer kan sammanfattas enligt nedan:

- Nivå 1; här tas ramlagstiftningen fram och beslut om behovet av mer detaljerade regler tas.
- Nivå 2; här tar man fram de detaljerade reglerna. Här ska man kunna anpassa reglerna snabbt till ändrade marknadsförhållanden.
- Nivå 3; på denna nivå arbetar man för att stärka samarbetet mellan medlemsländernas tillsynsmyndigheter. Man vill åstadkomma ett harmoniserat regleringssystem.
- Nivå 4; här följer man sedan upp hur länderna inom gemenskapen genomför sin lagstiftning. (www.riksbank.se)

3.5.3 The European Securities Committee

European Securities Committee (ESC) fungerar som en kommittologikommitté med både rådgivande och reglerande befogenheter och är en av de två tillsatta kommittéerna i Lamfalussyprocessen. Det var the Committee of Wise Men som i uppdrag av kommissionen lade fram förslaget om bildandet av ESC i syfte att göra regleringsprocessen för EU:s säkerhetslagstiftning effektivare.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Kommittén består av finanstjänstemän från de olika medlemsländerna med ordförandeposten tillsatt av kommissionen. ESC innehar befogenheter till röstning om lagstiftning på nivå 2 i frågor delegerade av kommissionen.

3.5.4 The Committee of European Securities Regulators

The Committee of European Securities Regulators (CESR) är en fristående kommitté tillsammans med European Securities Regulators. Kommittén fastställdes i överenskommelse med EU-kommissionens beslut i juni 2001. Det är en av två kommittéer som skådas i den slutliga rapporten av the Committee of Wise Men. (www.cesreu.org)

The Committee of Wise Men presenterade förslaget att alla europeiska övervakningssystem och säkerhetslagstiftningar skulle baseras runt en begreppsmässig lagstiftningsstruktur bestående av grundläggande principer. Av den anledningen grundas CESR:s standarder på principer. Principerna är publicerade i *Standard no. 1 is dated 1st March 2003 On Financial Information – Enforcement of Standards on financial information in Europe* och *Standard no. 2 is dated 22nd April 2004 On financial information – Coordination of enforcement activities*. I fortsättningen benämns dessa för Standard 1 respektive Standard 2.

Det är CESR som i sina principer fastställer de krav som ställs på tillsynen av redovisningsinformation inom EU. I princip 4 i Standard 1 ges möjligheten att delegera den faktiska övervakningen. Ett krav är dock att det organ som utför övervakningen ska verka under den behöriga myndigheten, organet ska också övervakas av och rapportera till den myndighet som blir behörig i slutändan. Detta kommer enligt princip 3 i Standard 1 vara en behörig myndighet. (Standard 1, s 5)

I princip 6 ställs kravet att den behöriga myndigheten inte får utsättas för otillbörligt inflytande från företagen som producerar redovisningsinformation och deras revisorer, mellanhänder, staten eller andra intressenter. Kravet är att den behöriga myndigheten ska vara oberoende och inneha tillräcklig styrka och resurser för att kunna utföra sitt arbete. (Standard 1, s 5)

I princip 7 förklaras vad som menas med tillräcklig styrka. Det ska finnas möjlighet för organet att kunna övervaka finansiell information likaväl som möjligheten att kunna inhämta ytterligare information från de företag och dess revisorer som granskas. Begreppet tillräcklig styrka innebär även möjligheten att vidta åtgärder som överensstämmer med syftet att upprätthålla finansiell information enligt gällande redovisningsstandarder. Det är denna styrka som enligt princip 4 kan delegeras från den behöriga myndigheten till ett annat organ.

Standard 1 noterar även att det är det utställande företags styrelse som ansvarar för att den finansiella informationen är komplett, korrekt och sanningsenlig. I första hand fungerar företagens externa revisorer som en slags försvarslinje mot missvisande information. Det är sedan denna sorts finansiella information, som redan har granskats av externa revisorer, som avses i Standard 1. Standard 1 anger vidare vilken information det är som ska granskas och på vilket sätt granskningen ska utövas. Det är finansiell information som producerats av företag med noterade andelar, eller som har sökt om notering, som granskningen gäller. Det är så kallade harmoniserade rapporter som är föremål för granskning och innefattar års- och delårsrapporter från moderbolag och koncern. (Standard 1, s 6)

Det normala förfaringssättet är enligt princip 11 att den finansiella informationen granskas efter att den publicerats. Enligt princip 13 byggs granskningen på en typ av urvalsmodell. Modellen ska vara en blandning av risk- rotations- och stickprovsmodeller. Det är sedan den upplevda risknivån som lägger grunden för hur ingående ett företag ska granskas. Även vilken sorts rapport granskningen gäller och hur mycket information som finns tillgänglig för utfärdaren är aspekter som man tar hänsyn till när det gäller hur ingående granskningen skall vara. (Standard 1, s 7)

Även åtgärder vid felaktigheter i den finansiella informationen behandlas i Standard 1. Åtgärder som övervakaren vidtar ska skiljas från dem som den nationella lagstiftningen kräver (Standard 1, s 7). CESR kräver att åtgärderna är effektiva, sker vid rätt tidpunkt och står i proportion till felaktigheten som upptäckts. Man ska i övervägandet gällande huruvida felaktigheten ska leda till åtgärd från övervakaren ta hänsyn till om den är väsentlig. Enligt princip 19 ska åtgärderna vara konsekventa.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

I CESR:s Standard 2 behandlas hur arbetet i de olika EU-länderna ska koordineras vilket i första hand är en fråga för den myndighet som kommer att ansvara för övervakningen och inte för själva övervakaren, i Sverige blir det som sagt Finansinspektionen.

Huvudförslagen i CESR:s Standard 2 är:

- Alla EU National Enforcers ska beakta besluten som tas av andra Enforcers och följa överensstämmande restriktioner. Om möjligt så ska samråd med andra EU National Enforcers äga rum.
- För att kunna följa ovan nämnda förslag så måste besluten som tas av EU National Enforcers göras tillgängliga för andra EU National Enforcers. Ett förslag är skapandet av en databas där förslagen som genomdrivs av EU National Enforcers publiceras.
- För att öka harmoniseringen ska CESR-medlemmar likväl som icke medlemmar kunna medverka i diskussioner i European Enforcers Coordination Sessions (EECS). (Standard 2, s 2)

I sammandrag har CESR som uppgift att utveckla samordning mellan säkerhetsreglerare. CESR:s standarder baseras på principer som syftar till att harmonisera övervakningssystemet för att på så vis uppnå en effektiv kapitalmarknad i Europa. Kommittén ska agera som en fristående enhet och reflektera, debattera och ge råd till EU kommissionen angående säkerhetsområdet. CESR ska också bidra till en gemensam konsekvent och lämplig lagstiftning i medlemsländerna genom att säkerställa mer effektivt samarbete mellan nationella övervakningsmyndigheter. CESR ska organisera sina egna operationella förberedelser och upprätthålla nära kontakt med kommissionen och the European Securities Committee. Rådfrågning ska i ett tidigt skede och på ett öppet och tydligt sätt och i stor utsträckning äga rum med marknadsdeltagare, konsumenter och slutanvändare.

(Commission Decision, 2001, *Official Journal of the European Communities*)

Ordförande och viceordförande i CESR väljs av medlemmarna för en tvåårsperiod. Kommittén träffas minst fyra gånger per år tillsammans med expertgrupper och operationella arbetsgrupper. CESR arbetar med stöd ifrån ett sekretariat beläget i Paris som leds av en allmän minister. En representant från den europeiska kommissionen är utsedd att delta i alla

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

debatter, med undantag från konfidentiella diskussioner. CESR ska årligen lämna in en rapport till den europeiska kommissionen som även det europeiska parlamentet och styrelsen ska ta del av. (Commission Decision, 2001)

CESR arbetar utifrån inrättade expertgrupper och operationella arbetsgrupper. Expertgrupperna tillhandahåller fullt mandat antingen från kommissionen eller av CESR och ordförande består av en föreståndare från CESR. Varje expertgrupp har sedan nationella experter som valts av CESR:s medlemmar. Arbetssättet i grupperna är öppet och tydligt och i överrensstämmelse med CESR:s samrådspraxis. Vid bildningen av grupperna inrättas en rådgivande arbetsgrupp, som består av marknadsdeltagare, för att erhålla tekniska råd. Marknadsdeltagarna är experter valda från de europeiska medlemsländerna.

Syftet med de operationella grupperna är att stärka nätverket av reglerare i ett givet område. Ordförande består av en seniorrepresentant ifrån CESR. Grupperna utvecklar sedan standarder och ger vägledning.

3.6 Kapitelsammanfattning

Tankarna kring ett enat Europa grundades i ett tidigt historiskt perspektiv och 1958 bildades den Europeiska gemenskapen. EU-samarbetet bygger på ett antal mellanstatliga avtal som gemensamt förbundits mellan unionens medlemsländer.

Sveriges väg till medlemskap påbörjades den 1 juli 1991 och förhandlingarna kring medlemskapet inleddes i februari 1993. Efter en folkomröstning gällande EU-medlemskapet blev Sverige medlem i EU den 1 januari 1995.

Medlemsländerna inom den europeiska unionen är skyldiga att följa EG-rätten inklusive att genomföra gällande direktiv inom angiven tidsfrist. Ett betydelsefullt led i unionens integrationssträvan utgörs just av harmoniseringen av medlemsländernas nationella lagstiftning. Som ett led i denna harmonisering infördes en Financial Services Action Plan som skulle vara genomförd i alla medlemsländerna senast år 2005. Planen innehöll ett stort antal åtgärder, bland annat i form av direktiv, som syftade till att avlägsna återstående hinder

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

och istället påbjuda en ordnad och reglerad omgivning som stödjer införlivandet av en europeisk finansiell marknad.

Kraven som ställs på tillsynen av redovisningsinformation inom EU fastställs av The Committee of European Securities Regulators (CESR). Denna kommitté fastställdes i överensstämmelse med EU-kommissionen i juni 2001.

4 Övervakningspanelens ersättningsprocess

I detta kapitel görs en kortare presentation av Panelen för övervakning av finansiell rapportering, dvs. det organ vars ersättning utgör kärnan i det skeende uppsatsen ämnar att förklara. Vidare görs en övergripande genomgång av den proposition varmed regeringen syftar genomföra det öppenhetsdirektiv som EG utfärdat avseende informationskrav hos emittenter med värdepapper upptagna på en reglerad marknad. Med propositionen lämnar regeringen ävenså förslag på det tillsynsförfarande som åläggs ersätta den tidigare tillsynsförordnade övervakningspanelen.

4.1 Övervakningspanelen

Panelen för övervakning av finansiell rapportering; Övervakningspanelen, har fungerat som en fristående enhet under Föreningen för god redovisningssed tillsammans med Akutgruppen och Redovisningsrådet. Tillsammans har dessa tre enheter verkat i Föreningen för ändamålet att främja iakttagande och utveckling av god sed på aktiemarknaden.

4.1.1 Övervakningspanelens bildande

Från och med år 2005 är alla noterade företag skyldiga att, enligt EG-förordningen från år 2002, upprätta Koncernredovisningen i enlighet med International Financial Reporting Standards (IFRS). Enligt samma förordning ska medlemsländerna även inrätta ett övervakningssystem för kontrollen av efterlevnaden av IFRS. Syftet med förordningen är att anta och tillämpa internationella redovisningsstandarder i gemenskapen för att på så vis harmonisera den finansiella information som läggs fram av företagen. (FAR, 2006) För att kunna efterleva dessa krav behövs en gemensam strategi på hur övervakningen ska utformas. I Sverige blev resultatet, efter att Föreningen för utvecklande av god redovisningssed arbetat fram, en Övervakningspanel som trädde i kraft i april 2003. I syfte att konfrontera de allt mer ökande kraven på överskådlighet och effektivitet bildades år 2005 Föreningen för god sed på värdepappersmarknaden. Man ville genom föreningens bildande åstadkomma en långsiktigt stabil organisation och finansiering genom att samla näringslivets självreglering i en gemensam organisation. Inom den nya föreningen kom normbildningen att självständigt

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

bedrivs av dess fem sakorgan: Kollegiet för svensk bolagsstyrning, Näringslivets Börskommitté (NBK), Aktiemarknadsnämnden, Redovisningsrådet och Övervakningspanelen. (www.godsedpavpmarknaden.se)

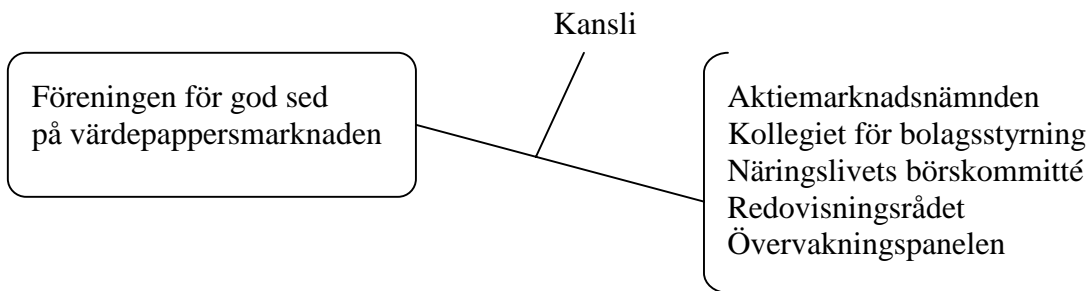
4.1.2 Panelens arbetsordning

Det är Övervakningspanelens arbetsordning som fastslår dess sammansättning, syfte, arbetsform och sekretess. Panelens uppgift är att övervaka att noterade svenska aktiebolag upprättar finansiella rapporter i enlighet med lag samt enligt god sed för aktiemarknadsbolag (Arbetsordning, 1kap 1§). Panelens bildande syftar till att skydda investerarna och bevara allmänhetens förtroende för kapitalmarknaden (www.overvakningspanelen.se). Arbetet går ut på att fem högt kvalificerade redovisningsutredare går igenom börsbolagens årsredovisningar och delårsrapporter för att på så vis granska om normeringen efterföljs.

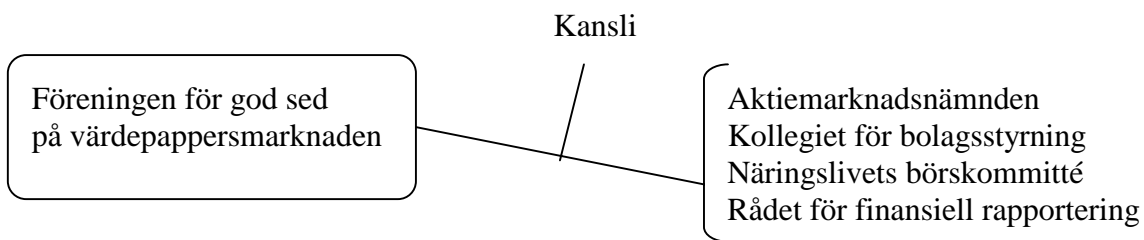
4.1.3 Organisation

Panelen är en fristående enhet under Föreningen för god redovisningssed tillsammans med Akutgruppen och Redovisningsrådet. Dessa tre enheter delar ett gemensamt kansli för utredningar och administration. (www.overvakningspanelen.se) Föreningen verkar för ändamålet att främja iakttagande och utveckling av god sed på aktiemarknaden. Detta görs genom föreningens fem sakorgan som tidigare tillsammans med panelen för övervakning av finansiell rapportering bestod av Aktiemarknadsnämnden, Kollegiet för svensk bolagsstyrning, Näringslivets börskommitté och Redovisningsrådet. Idag har dock vissa förändringar skett och beslut har tagits om att lägga ner Övervakningspanelen samtidigt som man bytt ut Redovisningsrådet mot Rådet för finansiella rapporter. (www.godsedpavpmarknaden.se)

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Figur: Illustration över Föreningen för god sed på värdepappersmarknaden och hur dess organisation såg ut före omstruktureringen.

Figur: Illustration över Föreningen för god sed på värdepappersmarknaden och hur dess organisation ser ut efter omstruktureringen.

4.1.4 Arbetsgång

Panelen bestod av tio ledamöter, varav en ordförande och två viceordförande, som alla utsågs för en tvåårsperiod av styrelsen i Föreningen för utvecklande av god redovisningssed (Arbetsordning, 1 kap 2§). Det var framförallt ärenden som direkt förelagts Panelen som prövades men också sådana som på annat sätt uppmärksammats (Arbetsordning, 3 kap 1§). Granskningen av företagens finansiella rapporter utfördes av kansliet bestående av fem granskare. Valet av vilka ärenden som skulle prövas tog sin utgångspunkt i kriterierna väsentlighet och risk och avgjordes av Panelens ordförandegrupp (Arbetsordning, 3 kap 1§ 2st). Syftet med övervakningen var att granska om företaget följt redovisningsnormeringen. Om inte särskilda skäl fanns så avgjordes ärendena efter föredragning. Panelens beslut avgjordes genom röstning där majoritetens åsikt gällde eller, om lika röstetal förekom, den mening som ordföranden biträdde. (Arbetsordning, 3 kap 4§)

Panelens uttalanden har sedan offentliggjorts på Redovisningsrådets hemsida. Den börs eller auktoriserade marknadsplats där bolaget har aktier inregistrerade eller noterade har även de

erhållit en kopia på uttalandet liksom det prövade bolaget. (Arbetsordning, 3 kap 5§) All hantering av företagets material som skett före uttalandet har behandlats med sekretess för att på så vis säkerställa full medverkan från de granskade bolagen (Arbetsordning, 4 kap 1§).

4.2 Ändrade informationskrav i noterade företag – proposition 2006/07:65

I föregående kapitel beskrevs det sätt på vilket EU:s harmoniseringsåtgärder vanligen tar sig uttryck, det vill säga genom utfärdandet av direktiv varmed medlemsstaterna är förpliktigade att rätta sig efter. Ett sådant direktiv antogs i december 2004 av Europaparlamentet och Europeiska unionens råd gällande harmonisering av insynskraven angående upplysningar om emittenter vars värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad (2004/109/EG). De nya reglerna som Öppenhetsdirektivet innebär träder i kraft den 1 april 2007 och det är de rapporterna som emittenterna offentliggör under det andra halvåret av 2007 som blir de första att granskas. (www.fi.se)

Öppenhetsdirektivet har som krav att en myndighet ska bära det yttersta ansvaret för att redovisningstillsynen utförs enligt direktivets regler. Tidigare fanns ett system med självreglering där Övervakningspanelen bar ansvaret för redovisningstillsynen. Idag har dock beslut tagits om att lägga ner panelen för övervakning av finansiell information efter att börserna beslutat att sluta köpa dess tjänster. (www.fi.se)

Direktivet ställer vidare krav på att noterade bolag regelbundet ska offentliggöra finansiell information och utformas i enlighet med relevanta redovisningsregler. I Sverige innebär detta att redovisningstillsynen ska göras på de bolag som är noterade på Stockholmsbörsen, NGM eller Aktietorget. Redovisningstillsynen kommer i högre utsträckning än idag att utformas på samma sätt på dessa tre marknader. För emittenterna på Stockholmsbörsen och NGM innebär direktivet ingen större förändring då det redan idag finns i princip motsvarande regler om offentliggörande av finansiell information. För emittenter på Aktietorget blir det dock en skillnad då finansiell information måste offentliggöras oftare än vad som sker idag. Ytterligare en skillnad är att det kommer bli tydligare för emittenterna hur redovisningstillsynen utformas och organiseras då detta kommer framgå av Finansinspektionens föreskrifter. (www.fi.se)

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Med det nya systemet blir det först och främst de auktoriserade marknadsplatsernas uppgift att utföra redovisningstillsynen. Det blir även deras uppgift att då fel uppdagas se till så att dessa åtgärdas av emittenterna. Skulle felen inte åtgärdas efter uppmaningen så är marknaden skyldig att anmäla detta till Finansinspektionen. Finansinspektionen har sedan som uppgift att självständigt utreda dessa ärenden och besluta om åtgärd. Även ärenden som kommit till Finansinspektionens kännedom på annat sätt ska utredas av myndigheten. Om Finansinspektionen anser det nödvändigt för att kunna utföra utredningarna finns tillåtelse att göra platsundersökningar. (www.fi.se)

Det är sedan Finansinspektionen som övervakar börsernas och de auktoriserade marknadsplatsernas övervakningsfunktion och på så vis innehar det yttersta ansvaret för redovisningstillsynen. Börserna och de auktoriserade marknadsplatserna ska som en del av denna övervakning regelbundet rapportera om det löpande arbetet och om hur övervakningsfunktionen organiseras till Finansinspektionen. Föreskrifter för hur marknadsplatsernas övervakningsfunktion ska organiseras kommer tas fram av myndigheten och baseras på de standarder för övervakning av finansiell information som gemensamt arbetats fram inom EU, nämligen av samarbetsorganisationen CESR. Finansinspektionen är Sveriges medlemsrepresentant i CESR. Det är sedan upp till marknadsplatserna själv att välja om de i egen regi vill utföra redovisningstillsynen eller om de vill anlita någon annan att göra det, exempelvis såsom Stockholmsbörsen gjort med Övervakningspanelen. (www.fi.se)

4.3 Kapitelsammanfattning

Panelen för övervakning av finansiell rapportering är en fristående enhet under Föreningen för god redovisningssed tillsammans med Akutgruppen och Redovisningsrådet.

Enligt EG-förordningen från 2002 är alla medlemsländer skyldiga att inrätta ett övervakningssystem för kontrollen av efterlevnaden av IFRS. I Sverige blev resultatet en Övervakningspanel som trädde i kraft i april 2003. Panelen fick som uppgift att övervaka att noterade svenska aktiebolag upprättar finansiella rapporter i enlighet med lag samt enligt god sed för aktiemarknadsbolag. Bildandet av panelen syftade till att skydda investerarna och bevara allmänhetens förtroende för kapitalmarknaden.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Idag har dock vissa förändringar skett i och med tillämpningen av EU:s öppenhetsdirektiv. Beslut har härmed tagits om att lägga ner Övervakningspanelen. Med det nya systemet blir det först och främst de auktoriserade marknadsplatsernas uppgift att utföra redovisningstillsynen. Det är sedan Finansinspektionen som övervakar börsernas och de auktoriserade marknadsplatsernas övervakningsfunktion.

5 Teoretisk referensram

Till vår hjälp att tolka insamlat empiriskt material har studien grundats på två närbesläktade befintliga teorier; institutionell teori och legitimitetsteori. Teorierna syftar till att hjälpa oss förklara hur Sveriges roll i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna förändrats med EU:s öppenhetsdirektiv, i det aktuella fallet utifrån Övervakningspanelens ersättning. Kapitlet inleds med en kort bakgrund utifrån ett historiskt perspektiv för att sedan belysa de harmoniseringshinder den europeiska unionen står inför. Fortsättningen behandlar sedan den teoretiska utgångspunkten varefter såväl nationella som internationella normeringsorgan berörs samtidigt som en inblick ges i Sveriges harmoniseringsroll.

5.1 Kort historik

Redovisningens utveckling har långtgående historiska anor som än idag kontinuerligt utvecklas i takt med ekonomins och samhällets förändring. Ofta har olika historiska händelser påskyndat denna utveckling och på så sätt fört redovisningen mot dagens position. Ett tydligt exempel är den industriella revolutionen då behovet av redovisningsreglering och redovisningspraxis först framträdde (Schroeder et al., 2001).

Utveckling har sedan starten med den industriella revolutionen varit försiktigt kontinuerlig med den amerikanska börskraschen 1929 som största utvecklingspåverkande kraft, då den amerikanska regleringen av redovisningen kom igång på allvar för att sedan spridas över världen (Falkman, 2000). I svensk historia utgör Kreuger-kraschen 1932 en betydande händelse då högre krav på såväl redovisning som revisorer kom att ställas. Regleringen har sedan dess främst utförts av staten genom lagar, men också genom olika expertgruppers reglerande organ.

Under de senaste decennierna har den ekonomiska integrationen utvecklats markant, olika handelsavtal skapar ökade export- och importmöjligheter samtidigt som kapitalet finner allt snabbare vägar över nationsgränserna. Världen är inte längre lika stor som den varit vilket naturligtvis även får följderna på redovisningen i dess anpassning gentemot ekonomins internationella harmonisering.

5.1.1 Harmoniseringshinder

Utifrån framställningens bakgrundbeskrivning i det inledande kapitlet framkommer en bild av de svårigheter EU:s harmoniseringssträvan har att möta. Dagens skillnader i de olika länderna utgör det största hindret för att uppnå en önskvärd harmonisering. För att avhjälpa den stora klyftan mellan de olika synsätten krävs förändringar i både lagar och attityd. (Nobes & Parker, 2004) En nationalistisk ovilja att acceptera lagändringar och kompromisser, till ett internationellt regelverk, är kanske slutligen EU:s svåraste utmaning.

Människans allmänna motstånd och ovilja att förändra ett inarbetat och fungerande system är härmed något som måste övervinnas. Redovisningen har utvecklats nationellt under väldigt lång tid varpå varje lands individuella behov och ekonomiska, sociala och kulturella förhållanden återspeglas i dess utformning. Detta är förhållanden som harmoniseringsprocessen inte alltid kan beakta. Processen kan dessutom vara förenad med avsevärda kostnader varpå i synnerhet mindre, nationellt riktade, bolag kan ställa sig negativa då harmoniseringen i huvudsak utgjort en fördel för de större och internationella bolagen. (Walton et al 2003)

5.2 Teoretisk referensram – institutionell teori och legitimitetsteori

I syfte att generera en förklaring kring hur Sveriges roll i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna har förändrats med EU:s öppenhetsdirektiv, har vi som redan nämnts valt att använda institutionell teori och legitimitetsteori som grund. Valet av nämnda teorier har baserats på dess aktualitet och användbarhet i för den ifrågavarande framställningens ämnesområde. De båda teoriernas likartade drag med utgångspunkt i dess förklaringsgenerering utifrån institutionens utomstående påverkan och önskade legitimitet skapar en referensram väl avsedd för dess ändamål.

5.2.1 Institutionell teori

Med den institutionella teorin förklaras beteenden och anpassning genom att förståelse skapas för en institutions karaktär. Utifrån institutionens interna mål och dess omgivande värderingar

sker en kontinuerlig anpassningsprocess. Formell och informell påverkan ifrån andra institutioner resulterar ibland i ett slags imiterande beteende där intryck tas från framgångsrika institutionsmiljöer för att på så sätt bemöta en institutionell förändring. Institutionerna kan sägas vara de restriktioner som människor skapar i syfte att ange formerna för mänsklig samverkan. Härigenom skapas den struktur varmed osäkerheten i samhället minskas. (North, 1997) Olika institutionella förändringar påverkar olika organisationer på olika sätt (DiMaggio & Powell, 1983). Tidigare speglades orsaken till institutionella förändringar av jakten på effektivitet medan dagens orsaker snarare bygger på politiska viljor och internationell anpassning.

Enligt den institutionella teorin kan organisatoriska strukturer, processer och resultat förklaras utifrån institutionens omgivning. Teorin fokuserar här på det inflytande som förknippas med sociala, juridiska, kulturella och politiska sektorer. (Hatch, 2002) Den institutionella teorin kan slutligen sammanfattas som grundad utifrån tre möjliga aspekter; den *regulativa aspekten* innebär att institutionerna är tvingade att följa olika regler utifrån olika politiska och externa restriktioner; *normativa aspekten* speglar yrkesgruppers gemensamma normer; i den *imiterande aspekten* tar institutioner intryck av andras framgångar för att därigenom befrias från sin egen villrådighet. (DiMaggio & Powell, 1983)

Med EU:s öppenhetsdirektiv har Övervakningspanelens ersättningsprocess kommit att bli en tvingande förändring för Sverige och speglas härmed utifrån den tidigare nämnda regulativa aspekten. Framställningen kommer dock att påvisa även de normativa och imiterande aspekternas betydelse.

5.2.2 Legitimitetsteori

Idag utvecklas legitimitetsteorin från den bredare politisk-ekonomiska teorin. Detta innebär att samhället, politiken och ekonomin är tre delar som hänger ihop och inte kan delas upp för att studeras var för sig. (Deegan, 2000)

Legitimitetsteorin innebär att man som organisation innan man agerar försäkras sig om att man har stöd av befintliga normer och regler och att sfärens intressenter ser handlandet som rättmätigt och legitimt. Normerna och reglerna ändras dock över tiden (Brown & Deegan,

1998). Man kan likna organisationens förhållande till sfären med ett socialt kontrakt innehållande de paragrafer som omgivningen förväntar sig att organisationen ska handla utifrån.

För att legitimitet ska existera krävs överrensstämmelse mellan en organisations värderingar och värderingarna som finns i den sociala sfären. Det anses vara en viktig resurs att intressenterna anser att en organisations verksamhet är legitim. Legitimitet är därmed nära knutet till de värderingar och normer som finns i organisationens sociala sfär. Detta antyder att legitimitet är något som avgörs och tilldelas av någon utomstående. Innebörden blir att den som tilldelar en organisation legitimitet också godkänner och accepterar organisationens gärningar, mål eller värderingar. (Ljungdahl, 1999) Här framträder även den samhörighet som återfinns mellan legitimitetsteorin och den institutionella teorin. Den sociala utomstående sfär som ovan nämns i legitimitetsteorin är till stor del grunden för den formella och informella påverkan ur vilken den institutionella teorin hämtar sin grund.

Enligt många anses redovisningen i samhället vara ett rationellt och tekniskt instrument och eftersom vårt västerländska samhälle är uppbyggt kring rationalitetsbegreppet får redovisningen en betydelsefull roll som legitimitetsskapare (Artsberg, 2003). Enligt studier påvisas att redovisningsutvecklingen är påverkad av legitimitetssökande aktiviteter. Artsberg skriver att Bealing (1994) menar att den amerikanske börsövervakaren SEC som också har det yttersta ansvaret för redovisningsregleringen har ett behov av att legitimera sin roll som statlig myndighet gentemot den amerikanska kongressen som den är beroende av för att erhålla resurser för fortsatt arbete och att SEC därmed är mycket känslig och lyhörd för vad kongressen tycker om enskilda redovisningslösningar. Även här ses alltså en del av den kontinuerliga process ur vilken även den institutionella teorin är grundad, dvs. ur de omgivande faktorernas påverkan.

5.3 Normeringsorgan i Sverige

Som redan nämnts krävs det en betydande överrensstämmelse mellan en organisations värderingar och de värderingar som återfinns i organisationens sociala sfär för att begreppet legitimitet skall kunna sägas existera i positiv bemärkelse. Ett betydande legitimitetstecken är

att i redovisningsprocessen tillämpa ömsesidigt accepterade normer och regleringar för att på så sätt visa den sociala sfären vilken nivå organisationen befinner sig på.

I Sverige återfinns, till skillnad från många andra länder, ett långtgående utvecklingsarbete som i mångt och mycket syftar till att skapa en legitim redovisningsanda. Idag finns både en myndighet för redovisningsfrågor i form av **Bokföringsnämnden**, och en för revisionsfrågor i form av **Revisorsnämnden**. De båda myndigheterna har det övergripande ansvaret för respektive område. Dessa områden kompletteras sedan med normgivning från privata organ. (Nilsson, 2005)

Grunden till dagens normbildning sägs ha upprättats i och med **Redovisningsrådets** tillkomst. Dessförinnan spelade **Föreningen Auktoriserade Revisorer** (FAR) en allt större roll, som vid Redovisningsrådets bildande slutade ge ut rekommendationer. Idag underhåller FAR dock gamla sådana. Redovisningsrådet fick allt mindre betydelse efter införandet av IFRS 2005 och har idag avvecklats och ersatts med Rådet för finansiell rapportering. (Nilsson, 2005)

1989 grundades ”**Stiftelsen för utvecklande av god redovisningssed**”. Grundarna till denna stiftelse var Bokföringsnämnden, Föreningen Auktoriserade Revisorer och Sveriges Industriförbund. Det ansågs vara en nackdel att normgivningen på redovisningsområdet var uppdelad mellan olika organ, därav bildandet av ett nytt gemensamt organ. Stiftelsen ombildades 1998 till en förening. Föreningens ändamål är att främja utvecklandet av god redovisningssed i framförallt börsnoterade företag och att sprida information om redovisningsfrågor. Uppgiften att sprida information och utfärda redovisningsrekommendationer behandlades tidigare av ett råd inom föreningen, **Redovisningsrådet**. Redovisningsrådet var ett privat organ som finansierades av Stiftarna tillsammans med Bankföreningen, Försäkringsförbundet och Stockholmsbörsen. (Nilsson, 2005)

Redovisningsrådet bestod av **Akutgruppen** och **Övervakningspanelen** och hade som uppgift att främja utvecklandet av god redovisningssed i publika företag och att ge rekommendationer för företag innehavande aktier för offentlig handel och företag som genom sin storlek hade ett stort allmänt intresse. Genom Rådets arbete skapades härmed en form av legitimitet som företagen sedan kunde följa för att, utifrån interna mål och omgivande värderingar, utarbeta en kontinuerlig anpassningsprocess. För tiden fram till 2005 hade Redovisningsrådet ansvaret

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

att ge de noterade företagen den vägledning de behövde när det gällde redovisningen. Akutgruppen bildades 1995 och fick som uppgift att svara på frågor och göra uttalanden i anslutning till uppkommande ämnen rörande rådets rekommendationer. Dels ska Akutgruppen göra uttalanden gällande redovisningsfrågor som inte behandlas i befintliga rekommendationer och som inte heller behandlas i någon rekommendation som håller på att utarbetas. Övervakningspanelen var tidigare vid sidan av Redovisningsrådet och Akutgruppen en självständig enhet under föreningen för utvecklande av god redovisningssed. Panelen hade som uppgift att övervaka de noterade företagens finansiella rapportering. Idag har dock Övervakningspanelens nedläggningsbeslut tagits.

Redovisningsrådet bestod av 9 ledamöter som utsågs av föreningens styrelse. Att Redovisningsrådet hade relativt begränsade ekonomiska och personella resurser, i jämförelse med motsvarande organ i tex USA och England, medförde att antalet publicerade rekommendationer också blev begränsat. Då rådets rekommendationer började grundas på de internationella IAS/IFRS kom dock utgivningstakten att öka.

Redovisningsrådet är idag, som tidigare nämnts, avvecklat och har ersatts av Rådet för Finansiell Rapportering (www.redovisningsradet.se). Rådet för finansiell rapportering är en självständig enhet som ska bedriva normbildning för börsnoterade bolag inom redovisningsområdet. Med denna förändring vill man i högre grad tillvarata användarnas erfarenhet och synpunkter vid tillämpningen av IFRS samt att kraftsamla för att påverka den internationella utvecklingen. (<http://finansiell.webdoc.nu>)

Situationen som uppkom efter införandet av IFRS innebar att Redovisningsrådet inte längre hade direkt inflytande över redovisningsnormerna för börsnoterade koncerner. Sverige har fått mindre inflytande men kan i tillkomstprocessen för nya IFRS idka inflytande genom kommentarer till de Exposure Drafts som går på remiss innan en ny standard beslutas. Priset som Sverige får betala för att delta i harmoniseringsprocessen är således ett minskat inflytande. Möjligheten att styra redovisningen i juridiska personer på nationell nivå finns dock kvar. Då frikopplingen mellan normerna på koncernnivå och bolagsnivå nu skett torde denna möjlighet kanske till och med vara större.

Eftersom svenskt näringsliv idag hela tiden omstruktureras och internationaliseras bör företagens redovisning så långt som möjligt göras lättillgänglig för internationella placerare.

En viktig del för att legitimitet ska existera utgörs just av kravet på överrensstämmelse mellan en organisations värderingar och värderingarna som finns i den sociala, såväl internationella som nationella, sfären.

Från och med den 1 januari 2005 är företag som har värdepapper noterade på svensk börs eller auktoriserad marknadsplats skyldiga att tillämpa internationella redovisningsprinciper vid upprättandet av koncernredovisning. Standarder som ska tillämpas är International Reporting standards (IFRS) och International Accounting Standards (IAS). IFRS ges ut av International Accounting Standard Board (IASB). IAS gavs ut av International Accounting Standards Committee (IASC). IASB har som uppgift att verka för en internationell harmonisering av olika länders redovisningsprinciper. (www.redovisningsradet.se)

Bokföringsnämnden (BFN) är en statlig myndighet under regeringen (Finansdepartementet), det är regeringen som väljer ut nämndens tio ledamöter. Ordförande är Hans Edenhammar, tidigare chef för informationsövervakningen vid Stockholms Fondbörs. Övriga ledamöter kommer från bl.a. Svenskt näringsliv, FAR/SRS, Finansdepartementet och Skatteverket. Nämndens verksamhet regleras av en förordning från år 1988 (1988:1118) och har därmed egen instruktion och eget anslag. (www.bokforingsnamnden.se) Huvudansvaret ligger på utvecklandet av god redovisningssed i företagets bokföring och offentliga redovisning. Detta görs genom Bokföringsnämndens publikationer; Allmänna råd samt Vägledning, Rekommendationer och Uttalanden (Nilsson 2005). Allmänna råd ska vara relativt korta och tydliga eller utgöra en påbyggnad av innehållet i lagarna för redovisningen. Det allmänna rådet bör, för att få en samlad och strukturerad framställning av redovisningsreglerna, läsas tillsammans med tillhörande vägledning eller uttalande. Vägledningarna är mer omfattande men får inte innehålla några nya krav. Rekommendationer och uttalanden är kortare publikationer. (www.bokforingsnamnden.se)

Bokföringsnämnden har framförallt riktat in sig på redovisningsproblem i mindre och medelstora företag. Nämnden svarar på frågor av allmänt intresse kring redovisning från både organisationer, myndigheter och enskilda företag. På begäran kan nämnden även behandla enskilda fall, bedömningen kallas då "uttalande" och är av mer begränsad räckvidd än ett allmänt råd. Man kan läsa om Bokföringsnämndens normgivning i tidskriften "BFN informerar", som är en särskild nyhetsskrift.

Bokföringsnämndens ställningstaganden är formellt sett inte bindande för företagen, de har istället karaktären av "allmänna råd". Nämndens inflytande har dock stärkts de senaste åren och nämndens publikationer åberopas ofta av domstolar och skattemyndigheter. Det är Finansinspektionen som har hand om nämndens kanslifunktion och kansliet i sin tur bereder nämndens beslut. (Nilsson, 2005)

Man föreslog i slutbetänkandet från den statliga redovisningskommittén (SOU 1996:157) att BFN skulle tilldelas det övergripande ansvaret för all kompletterande normgivning vid sidan av lag. Denna tilldelning skulle ha inneburit en radikal utökning av nämndens tidigare verksamhets- och ansvarsområde.

Finansinspektionen är en statlig myndighet som övervakar företagen på finansmarknaden. Huvudsyftet med verksamheten är att bidra till att det finansiella systemet fungerar effektivt och uppfyller kravet på stabilitet. Myndigheten ska även verka för ett gott konsumentskydd i finanssektorn, genom att bl.a. verka för en god genomlysning av de finansiella företagens ekonomiska ställning. Finansinspektionen finansieras genom avgifter från de finansiella företag som finansinspektionen utövar tillsyn över. (www.fi.se)

Det är regeringen som styr Finansinspektionens verksamhet, detta görs genom så kallade regleringsbrev. Här ställs de mål som Finansinspektionen ska ha för sin verksamhet och även uppdragen som regeringen vill få utförda. Verksamheten regleras även i en förordning som beskriver myndighetens mål, uppgifter och ansvar. (www.fi.se)

Finansinspektionen består av en styrelse som har fullt ansvar för myndighetens verksamhet. Exempel på frågor som styrelsen tar beslut i är sådana av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt, som nya regler och sanktioner. (www.fi.se)

5.4 Motiv för en europeisk lagharmonisering

Utifrån ovanstående framställning av den svenska normeringsstrukturen infinner sig snabbt en förståelse för hur vitt skilda normer och regleringar det har funnits under åren och till viss del fortfarande finns inom den europeiska unionens gränser. Genom införandet av IFRS tillämpning den 1 januari 2005 togs ett stort steg mot en gemensam redovisningsplattform på

det internationella planet, men fortfarande återstår ett avsevärt harmoniseringsarbete inom den europeiska unionen.

En betydande del av EU:s integrationssträvanden utgörs härmed av harmoniseringen gällande medlemsstaternas nationella normer och lagstiftning. Genom en harmoniserad lagstiftning och redovisningsnormering skapas samtidigt en nationell legitimitet som genom den institutionella teorin kan förklaras påverka företagens säkerhetsställande gentemot den omgivande sociala sfären. Termen för detta arbete är enligt den svenska fördragstexten *tillnärmning*. Med detta uttryck avses ett inbördes närmande för undanröjande av olikheter i rättsregler snarare än ett totalt förenhetligande av rättsläget. Tanken är att undanröja den typ av rättsliga olikheter som skulle kunna hindra ett obundet flöde av varor, tjänster, personer och kapital inom EU eller snedvrیدا de inbördes konkurrensförutsättningarna för näringsverksamhet i enskilda länder. Harmoniseringen verkar alltså som ett medel för förverkligandet av den gemensamma inre marknaden. (Bernitz et al., 1998)

Harmoniseringen är alltså inte ett självändamål utan syftar snarare till att anpassa medlemsstaternas nationella regler till den gemensamma marknaden och härmed få dem att fungera i samspel med varandra. För att en sådan fungerande gemensam marknad med framgång skall kunna råda krävs det en harmonisering av skilda slags former beträffande nationella regler. Detta framgår redan av EG-fördragets andra artikel, i vilken gemenskapens uppgift i stort beskrivs gå ut på att främja en harmonisk, väl avvägd och hållbar utveckling av näringslivet inom gemenskapen som helhet. (<http://europa.eu.int>) Viktiga delar av EU:s harmoniseringsarbete går härmed ut på att, just genom enhetliga regler, undanröja tekniska handelshinder mellan unionens medlemsstater. (Bernitz et al., 1998)

Som beskrivits i kapitel 3 genomförs harmoniseringsåtgärderna vanligen genom utfärdande av direktiv vilket alltså förpliktar medlemsstaterna att förändra sin lagstiftning i enlighet med det fastställda direktivet.

I första hand syftar alltså harmoniseringen till att frambringa s.k. tillräcklig rättslikhet, snarare än en fullständig rättsenhet, varmed den svenska termen *tillnärmning* fungerar uppenbart lämpligt. I vissa fall måste likväl de enhetliga reglerna skapas genom utfärdande av förordningar eller detaljerade direktiv. Man brukar i dessa fall tala om en direkt *unifiering*. (Bernitz et al., 2002)

5.5 Direktiv

Enligt artikel 249 (tidigare 189) EGF definieras ett direktiv på följande sätt:

Ett direktiv skall med avseende på det resultat som skall uppnås vara bindande för varje medlemsstat till vilken det är riktat, men skall överlåta åt de nationella myndigheterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet.

Som framgick redan i kapitel 3, är direktiv endast bindande med avseende på det resultat som skall uppnås medan förordningar är bindande till alla föreskrivna delar. Ett direktiv ålägger härmed en medlemsstat skyldigheten att inom en viss angiven tidsram, den s.k. implementeringstiden, göra de ändringar som krävs i det nationella rättssystemet för att direktivet skall uppnås i enlighet med dess syfte. Då medlemsstaten inte genomför direktivet på avsett vis eller inom implementeringstiden gör den sig härmed skyldig till brott mot EG-rätten. Resultatet av detta kan uttryckas genom två olika sanktioner. Medlemsstaten kan antingen bli fälld för fördragsbrott vid EG-domstolen och i förlängningen åläggas betala ett standardbelopp eller ett vite. Brottet kan även resultera i att medlemsstaten blir instämd vid nationell domstol och åläggs att betala skadestånd i det fall någon part drabbats. (Hagsgård, 1996)

Medlemsstaterna åläggs att själva bestämma metoden och utformningen för att uppnå direktivets syfte. Direktivet syftar, som framgått tidigare, inte till att göra medlemsstaternas lagstiftning identisk utan snarare till att harmonisera lagstiftningen nationerna emellan. Härigenom kan alltså de nationella harmoniseringslagstiftningarna skilja sig åt mellan medlemsstaterna. (Bernitz et al., 1998)

Trots en ganska bred valfrihet gällande direktivets form och genomförande, har medlemsstaterna långt ifrån total frihet i implementeringen. I princip krävs en rättsligt bindande åtgärd för direktivets införande varmed man inte får genomföra implementeringen genom administrativ praxis eller motivuttalanden i förarbeten. Vidare skall medlemsstaterna välja de former och tillvägagångssätt som är bäst avpassade för att säkra direktivets verkningskraft. (Hagsgård, 1996)

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Med proposition 2006/07:65 ha regeringen lämnat sitt förslag till lagändringar för genomförandet av det EG-direktiv om harmonisering av insynskraven angående upplysningar om emittenter vars värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad (2004/109/EG) som antogs i december 2004 och beskrevs i föregående kapitel.

5.6 Internationella normeringsorgan

I en internationell värld som vi lever i är ett litet land som Sverige beroende av handel och kapitalförsörjning över gränserna. Redovisningsprinciper har genom tiderna starkt förändrats och kommer med all sannolikhet förändras framöver. Då det kommer influenser från olika håll och vid olika tider och även på grund av att redovisningen skiljer sig åt länder emellan har olika syften och principer tvingats samsas. Starkt inflytande som främst dominerat Sverige har kommit ifrån länder som Tyskland och USA och numera i synnerhet den europeiska unionen.

Den institutionella teorin grundar som bekant sina antaganden om institutionens beteenden och anpassning genom att skapa en förståelse för institutionens interna mål och dess omgivande värderingar. Genom att leva upp till dessa omgivande värderingar kan en legitimitet skapas gentemot den omgivande sociala sfären. Genom en alltmer internationaliserad företagsbild har kraven hårdnat avseende en internationell legitimitet skapad av institutionernas numera internationella omgivande sfär. För att möta dessa krav har en internationell anpassning varit oundviklig.

Under 1970-talet inleddes en debatt gällande ekonomiska konsekvenser av redovisningen som sedan resulterade i att man ersatte Accounting Principles Board (APB) med Financial Accounting Standard Board (FASB). På så vis tog man hänsyn till redovisningens politiska natur. FASB var en fristående organisation sammansatt av flera olika parter, både användare och upprättare av årsredovisningen liksom revisorer. Den svenska motsvarigheten till FASB blev det idag nedlagda Redovisningsrådet. Det ska dock poängteras att Redovisningsrådet inte alls har haft samma finansiella resurser som FASB i USA. FASB är den normgivare som genom tiderna har haft störst inflytande både i USA och i resten av världen. Även om Redovisningsrådet i första hand har följt IASB:s normer och referensram så har även FASB spelat en stor roll. (Artsberg, 2003)

IASB är en organisation på internationell nivå som arbetar för att förbättra och harmonisera världens redovisning. Målsättningen är att åstadkomma redovisningsnormer som accepteras globalt och att göra detta i samarbete med nationella normbildare (Nilsson, 2005). Tidigare hette organisationen International Accounting Standard Committee (IASC) men bytte namn till IASB i samband med att man omorganiserade sig 2001. Förändringar som skedde var i huvudsak att organisationen gick ifrån att vara en expertorganisation till att bli en partssammansatt organisation. IASB är betydligt mer dominerad av de större utvecklade västländerna än vad IASC var.

Huvudman för organisationen är en ideell stiftelse med 19 stiftare registrerad i Delaware i USA. Stiftarna har sitt ursprung från hela världen och är bundna av en konstitution för stiftelsen. Stiftarnas uppgift är bl.a. att utföra tillsynsansvar för IASB och åstadkomma finansieringen av organisationen, främst genom donationer ifrån bl.a. revisionsbyråer och andra privata organisationer. (Nilsson, 2005)

Organisationsstrukturen består av International Accounting Standards Committee Foundation (IASCF), en styrelse, ett råd (Standards Advisory Council) med rådgivande kommittéer, en kommitté för tolkning av IFRS (International Financial Reporting Interpretation Committee) samt några centrala staber placerade vid Londonkontoret. Styrelsen i den nuvarande organisationen består av 14 medlemmar ifrån en rad olika länder. Styrelsemedlemmarna representerar olika kategorier såsom normgivare, revisorer, användare och företag. Medlemmarna väljs på en femårsperiod och kan väljas om en gång. (Nilsson, 2005)

De standarder som utarbetats av IASB benämns International Financial Reporting Standards (IFRS) medan de som utarbetats av IASC kallas International Accounting Standards (IAS). Grunden för de olika standarderna är IASB:s föreställningsram som utformats i syfte att harmonisera redovisningen i olika länder. Redan 1996 tillämpade 56 av 67 undersökta länder antingen IAS direkt eller baserade redovisningsregleringen på IAS. År 2005 infördes IFRS formellt som standard för börsnoterade företag inom EU. (Nilsson, 2005)

Den institutionella teorin sammanfattas ofta som grundad utifrån ett antal möjliga aspekter. Genom införandet av IFRS den 1 januari 2005 kom Sverige att ställas inför den *regulativa aspekten* som i detta fall innebar att de svenska institutionerna är tvingade att följa olika regler

utifrån en extern form av restriktion. I det fall efterlevnaden av en institutionell förändring som denna skulle undvikas, skulle legitimiteten hos den berörda institutionen snabbt omkullkastas.

5.7 Sverige och efterlevnaden av EU:s regelverk

Efter en folkomröstning i november 1994, gällande Sveriges eventuellt stundande EU-medlemskap, åtföljdes svenska folkets röst varmed Sverige sedan den 1 januari 1995 intagit rollen som ett av unionens medlemsländer.

I kapitel 3 beskrevs EU:s strukturella uppbyggnad utifrån de tre pelarna varifrån EG-rätten och dess grundfördrag härstammar. Det finns här en grundläggande skillnad mellan samarbetet i den första pelaren å ena sidan och den andra och tredje å andra sidan. Samarbetet i den första, s.k. gemenskapspelaren, kännetecknas ofta som överstatligt medan samarbetet i den andra och tredje pelaren överlag förblivit mellanstatligt. (Bernitz et al., 1998)

Med medlemskapet i EU har Sverige att förhålla sig till en långtgående form av samarbete och integration. Att den europeiska unionen utgör formen av ett integrationsprojekt med en överstatlig organisationsbildning medför kontinuerligt ofrånkomliga konsekvenser för svenskt beslutsfattande och självbestämmande. EU står härmed för något mer än en mellanstatlig samverkan. I formell mening utgörs EU:s överstatliga roll av majoritetsbeslut och en rättsordning som är högst bindande för unionens respektive medlemsstater. (Johansson, 2002)

Det överstatliga samarbetet innebär att medlemsstaterna, genom de grundläggande fördragen, har överlåtit till gemensamma överstatliga organisationer som EU:s råd, att i fördragsreglerade former träffa beslut som är bindande för medlemsstaterna. Vid mellanstatligt samarbete förblir däremot de deltagande staterna i princip självständiga i sitt beslutsfattande inom ramen för vad fördragsförpliktelse medger. (Bernitz et al., 1998)

Samarbetet i EU saknar närmast betydelse i det fall medlemsländerna inte skulle följa de gemensamma regler man inom unionen kommit överens om. I ett sådant scenario skulle hela syftet med en europeisk samverkan undermineras och medlemsstaterna härmed misslyckas med att lösa de gemensamma problem de står inför. Den kanske viktigaste delen av en nations

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

medlemskap i den europeiska unionen kan härmed sägas vara just åtagandet att genomföra nationellt vad man på en europeisk nivå tidigare beslutat tillsammans.

5.8 Sveriges inflytande

Trots det föregående avsnittets avslutande reflektion över medlemsstatens viktigaste uppgift, riktas ofta stor uppmärksamhet inom media och statsvetenskaplig forskning i första hand mot de processer som leder fram till nya EU-regler, dvs. förhandlingar, politisk koalitionsbildning, lobbying, beslutsfattande, snarare än mot dess själva genomförande och tillämpning. Efterlevnaden kan här ses som ett samarbetsdilemma där rapporter på området åskådliggör bister i efterlevnad hos närapå alla internationella organisationer. Varför genomför då inte EU:s medlemsstater de beslut man tidigare kommit överens om i ministerrådet?

Inom EU har detta fenomen kallats för ”icke-efterlevnadens paradox”, vilket i statsvetenskaplig forskning genererat två skilda förklaringar. Antingen poängteras medlemsstaternas avsaknad av *vilja* att följa de regler man medverkat att införa eller brister i deras *kapacitet* att till fullo efterleva sina åtaganden. (Johansson, 2002)

Legitimitetsteorin kan kanske här bidra med en hjälpande förklaring genom dess utgångspunkt att organisationens förhållande till intressenterna kan liknas vid ett socialt kontrakt innehållande de paragrafer som omgivningen förväntar sig att organisationen ska handla utifrån. Då teorin härmed utgår ifrån att organisationen kontinuerligt försäkras om stöd av befintliga normer och regler innan agerande kan förväntningarna från dess intressenter vara en möjlig förklaring till medlemsländernas beslutsfattande, i dess strävan efter rättmätighet och legitimitet. Då genomförandet av besluten senare ska ske kan dessa upplevas som tagna av andra varmed ovilja och brist på kapacitet inför genomförandet nu tydliggörs.

Samtidigt infinner sig här frågan varför merparten av Europas stater frivilligt valt att begränsa sin nationella beslutanderätt till förmån för gemensamt beslutsfattande på europeisk nivå.

Samarbetet inom EU kan sägas ha en allmän betydelse för medlemsländernas rättsutveckling, något som blir alltmer påtagligt allteftersom harmoniseringsarbetet vidgas till nya områden. Medlemsländerna ägnar idag betydligt mer intresse och tid åt varandras rättssystem än

tidigare, och inte sällan sker anpassningen indirekt genom att önskemål om ett anpassat rättsläge tas i beaktande vid det nationella lagstiftningsarbetet. Härigenom får ofta redan förslag till nya harmoniseringsdirektiv och konventioner en betydande effekt. Sverige har sedan inträdet i EU 1995 onekligen sållat sig till en mera europeisk rättsmiljö och med regeringens proposition, för genomförandet av EU:s öppenhetsdirektiv, tas ytterligare ett steg i denna riktning. (Bernitz et al., 1998)

5.9 Kapitelsammanfattning

Inledningsvis i vårt teoriavsnitt presenterade vi en kort historik om redovisningens utveckling där vi även ger en bild av de svårigheter EU:s harmoniseringssträvan har att möta. I syfte att generera en förklaring kring hur Sveriges roll i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna har förändrats med EU:s öppenhetsdirektiv har vi valt att tillämpa institutionell teori och legitimitetsteori som grund. Valet av teorierna baseras på dess aktualitet och användbarhet för den ifrågasvarande framställningens ämnesområde. De båda teoriernas likartade drag utifrån dess förklaringsgenerering med utgångspunkt i institutionernas utomstående påverkan och önskade legitimitet skapar en referensram väl avsedd för dess ändamål.

Med den institutionella teorin förklaras beteenden och anpassning genom att förståelse skapas för en institutions karaktär. Legitimitetsteorin innebär att man som organisation innan man agerar försäkras sig om att man har stöd av befintliga normer och regler och att sfärens intressenter ser handlandet som rättmätigt och legitimt.

I kapitlet bearbetar vi sedan Sveriges olika normeringsorgan som även följs av de internationella normeringsorganen. Även en kartläggning över motiven för en europeisk lagharmonisering utförs.

6 Empiriskt underlag

I detta kapitel presenteras de personer som iförts rollen som framställningens respondenter och vars informationsgivande bidragit till vad vi hoppas vara svaret på dess forskningsfråga. Nedan presenteras även de intervjufrågor genom vilka den önskade informationen insamlats. Kapitlet avslutas sedan med en kortfattad återgivning av respondenternas svar för att på så sätt förbereda läsaren inför den kommande analysdelen i vilken de gjorda intervjuerna utgör en viktig del av framställningen.

6.1 Presentation av respondenter

Nedan följer en kortfattad version av curriculum vitae för de respondenter genom vilka framställningens empiriska underlag inhämtats.

6.1.1 Jan-Erik Gröjer

Jan-Erik Gröjer är professor i redovisning och finansiering vid Uppsala universitet. Han leder tillsammans med Bino Catasús ett forskningsprogram om redovisningens roll på kapitalmarknaden och är bl.a. aktuell med ett forskningsprogram kring användningen av intellektuellt kapital i skilda problemsituationer. Tillsammans med Olle Högberg och Bino Catasús driver han även Labora Konsultforum som är delägare i Nyckeltalsinstitutet. Gröjer är även ordförande i Svenska Revisionsakademin och har innehaft posten som vice ordförande i Övervakningspanelen.

6.1.2 Peter Malmqvist

Civilekonomen och finansanalytikern *Peter Malmqvist* är idag analyschef på Nordnet Bank och har över 20 års erfarenhet av finansiell analys, både på bolagsnivå och på strategisk nivå. Därutöver är han lärare i redovisning och finansanalys vid Handelshögskolan i Stockholm, samt ledamot i investeringsutskottet på Indecap, en oberoende investeringskonsult. Han har också iklätt rollen som utredare av börsbolagens redovisningar för Stockholmsbörsen och

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Övervakningspanelens räkning. Börsexperten Malmqvist har också varit börskrönikör på Svenska Dagbladet och Sydsvenskan samt ekonomijournalist på SvT Aktuellt. Därutöver har han, i egenskap av aktiestrateg, varit chef för kapitalförvaltningen på Aragon Fondkommission samt analytiker inom corporate finance på Sveriges Investeringsbank.

6.1.3 Rolf Rundfelt

Professor *Rolf Rundfelt* är ekonomie doktor, docent i företagsekonomi samt adjungerad professor i Ekonomiska informationssystem särskilt svensk och internationell externredovisning sedan 1992. Han är ledamot av Redovisningsrådet sen dess start 1990 och har tidigare varit styrelseledamot i International Accounting Standards Committee (IASC) fram till dess att IASC ersattes av IASB. Rundfelt är också en av dem som på Övervakningspanelens uppdrag gjort genomgång av årsredovisningar för noterade svenska företag enligt de riktlinjer som fastställts av EU-kommissionen. Som tidigare anställd på KPMG arbetade han med redovisnings- och värderingsfrågor. Numera är arbetsplatsen Linköpings universitet.

Rolf Rundfelt har under senare år skrivit böcker och artiklar som behandlar redovisningspraxis i noterade svenska företag. Bland de böcker som RR skrivit märks i första hand en serie av översikter av utvecklingen inom redovisningsområdet mellan 1988 och 2000; Tendenser i börsföretagens årsredovisningar. RR medverkar också regelbundet i facktidskriften *Balans* med kommentarer till vad som är aktuellt inom externredovisning.

I Sverige har vi haft en regelbunden övervakning av börsbolagens redovisningar ända sedan 1986, då Rolf Rundfelt startade sina undersökningar åt dåvarande Stockholms Fondbörs.

6.2 Intervjufrågor

1. Anser du att det finns ett behov av att övervaka finansiella rapporter utöver revisorernas granskning?

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

2. Hur ser du på Övervakningspanelens nedläggning – positivt eller negativt utifrån EU:s strävan att harmonisera medlemsländernas övervakning?
3. Anser du att Börserna/Finansinspektionen är rätt organ för övervakning av finansiella rapporter?
4. Hur mycket inflytande har Sverige nu i beslutsprocesser och policyskapande för tillsynen i förhållande till tiden med ÖP?
5. Hur kommer balansen att se ut mellan EU:s lagstiftande och verkställande funktioner utifrån Sveriges vilja?
6. Är den nya övervakningen av finansiella rapporter endast ett resultat av EU:s harmoniseringssträvan eller fanns det ett fortsatt behov av ÖP:s tjänster?
7. Varför har börserna slutat köpa tjänster av Övervakningspanelen – är EU:s direktiv enda orsaken till nedläggning?
8. Hur påverkar integrationen av de finansiella marknaderna i Europeiska unionen Sveriges självständighet och möjligheter att yttra och driva sin vilja i dessa sammanhang?

Med regeringens proposition 2006/07:65 påvisas så en ny ordning för tillsynen över börsbolagens finansiella rapporter. Det blir härmed börserna som tilldelas det övergripande ansvaret att övervaka rapporternas följsamhet gentemot gällande redovisningsregler, främst International Financial Reporting Standards (IFRS). Det slutliga tillsynsansvaret tilldelas dock Finansinspektionen genom nya befogenheter och sanktionsmöjligheter.

9. Utöver dessa ändringar, kommer ersättningen av ÖP resultera i någon större synlig skillnad i praktiken med tanke på att företagen redan följer IFRS sedan 2005?

6.3 Koncentrerad återgivning av de intervjuade respondenternas svar

Nedan presenteras en kortare återgivning av de svar vi under intervjuernas gång erhållit från våra respondenter. Presentationen syftar till att återge själva essensen av respondenternas tankar och åsikter varefter svaren nedan endast återger en kort bild av intervjusituationen. De olika respondenterna har uttalat sig olika omfattande i olika frågor utifrån deras individuella åsikter och tankar kring frågornas betydelse och innebörd, vilket kommer att belysas i den kommande analysdelen.

6.3.1 Jan-Erik Gröjer

1. Anser du att det finns ett behov av att övervaka finansiella rapporter utöver revisorernas granskning?

Svår fråga... men nej, vi behöver ingen Övervakningspanel för allmän granskning av börsbolagens redovisningar. Denna uppgift utförs i tillräcklig omfattning av revisorer och marknadsplatser.

2. Hur ser du på Övervakningspanelens nedläggning – positivt eller negativt utifrån EU:s strävan att harmonisera medlemsländernas övervakning?

Problemet som jag ser det är att det ej går att harmonisera på det sätt som EU har tänkt sig.

3. Anser du att Börserna/Finansinspektionen är rätt organ för övervakning av finansiella rapporter?

Finansinspektionen måste vara rätt organ. I det stora hela blir det sedan en form av katten på råtten och råtten på repet, vilket måste anses vara rätt. Börsen granskar sina företag och finansinspektionen granskar i sin tur börsen.

4. Hur mycket inflytande har Sverige nu i beslutsprocesser och policyskapande för tillsynen i förhållande till tiden med ÖP?

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Det som är avgörande är vilka personer som kommer att representera Sverige i dessa processer och beslut.

5. Hur kommer balansen att se ut mellan EU:s lagstiftande och verkställande funktioner utifrån Sveriges vilja?

Sveriges inflytande och möjligheter att driva sin vilja kommer att vara avgörande av vilka representanter Sverige kommer att tillhandahålla och det sätt på vilket dessa sköter representationen.

6. Är den nya övervakningen av finansiella rapporter endast ett resultat av EU:s harmoniseringssträvan eller fanns det ett fortsatt behov av ÖP:s tjänster?

Många tycker att det är bra att ha någon form av övervakning pga. de många skandalerna. Efter varje skandal har det utvecklats nya typer av övervakning och kontroll. Mer skandal – mer reglering. Tanken med EU:s harmonisering är en harmoniserad övervakning som skall se likadan ut överallt.

7. Varför har börserna slutat köpa tjänster av Övervakningspanelen – är EU:s direktiv enda orsaken till nedläggning?

Som jag ser det så utgjorde Övervakningspanelen ingen form av nödvändighet för den svenska övervakningen. EU:s direktiv kan här ha varit den bidragande faktorn till Stockholmsbörsens beslut.

8. Hur påverkar integrationen av de finansiella marknaderna i Europeiska unionen Sveriges självständighet och möjligheter att yttra och driva sin vilja i dessa sammanhang?

Sämre än tidigare, detta kommer dock som sagt vara beroende av vilka personer som kommer att representera Sverige.

Med regeringens proposition 2006/07:65 påvisas så en ny ordning för tillsynen över börsbolagens finansiella rapporter. Det blir härmed börserna som tilldelas det övergripande

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

ansvaret att övervaka rapporternas följsamhet gentemot gällande redovisningsregler, främst International Financial Reporting Standards (IFRS). Det slutliga tillsynsansvaret tilldelas dock Finansinspektionen genom nya befogenheter och sanktionsmöjligheter.

9. Utöver dessa ändringar, kommer ersättningen av ÖP resultera i någon större synlig skillnad i praktiken med tanke på att företagen redan följer IFRS sedan 2005?

Detta är en fråga om resurser. Företagen lägger ju så kallade ”negativa pengar” på den här typen av övervakning. Frågan är hur mycket bolagen behöver/måste avsätta till ändamålet. Själva nedläggningen av Övervakningspanelen kommer att påverka kapitalmarknaden ytterst marginellt.

6.3.2 Peter Malmqvist

1. Anser du att det finns ett behov av att övervaka finansiella rapporter utöver revisorernas granskning?

Ja, i Sverige har vi haft en regelbunden övervakning sedan 1986 då professor Rolf Rundfelt startade sina undersökningar åt dåvarande Stockholms Fondbörs. I ett läge då börsbolagen genomgår stora förändringar, bl.a. genom övergången till IFRS/IAS, behövs det självklart en effektiv övervakning.

2. Hur ser du på Övervakningspanelens nedläggning – positivt eller negativt utifrån EU:s strävan att harmonisera medlemsländernas övervakning?

Negativt utifrån alla typer av aspekter. Att lägga ner ett fullt fungerande organ för övervakning som byggts upp under fyra års tid är inte bra. Sverige låg i bräschen på detta område – vi var ensamma att driva en sådan här typ av övervakning. Med ÖP fanns en redan uppbyggd struktur, kompetens och erfarenhet som man skulle ha tagit tillvara på.

3. Anser du att Börserna/Finansinspektionen är rätt organ för övervakning av finansiella rapporter?

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Finansinspektionen, börserna och fristående stiftelseorgan ser jag som ganska likartade. Men med ÖP:s nedläggning tappar vi allt det som byggts upp under fyra års tid.

4. Hur mycket inflytande har Sverige nu i beslutsprocesser och policyskapande för tillsynen i förhållande till tiden med ÖP?

Det svenska inflytande kommer antagligen att vara likvärdigt. Sverige har inte haft något märkbart inflytande tidigare heller. Vår enda chans hade varit att gå i täten inom ett visst område vilket skulle kunna uppnås med ÖP då inga andra länder ännu fått igång något liknande. Med ÖP hade vi kunnat vara ett förebildsland.

5. Hur kommer balansen att se ut mellan EU:s lagstiftande och verkställande funktioner utifrån Sveriges vilja?

Kommer inte heller att visa sig någon större skillnad. Just möjligheterna att visa sin ställning och gå i täten för utvecklingen skulle kunna vara vår chans.

6. Är den nya övervakningen av finansiella rapporter endast ett resultat av EU:s harmoniseringssträvan eller fanns det ett fortsatt behov av ÖP:s tjänster?

Det fanns ett fortsatt behov! Stockholmsbörsen har haft den här typen av övervakning sedan mitten av 1980-talet. ÖP övertog sedan denna position som fristående och objektiv.

7. Varför har börserna slutat köpa tjänster av Övervakningspanelen – är EU:s direktiv enda orsaken till nedläggning?

EU-direktivet utgör ingen anledning till detta beslut. Istället är nedläggningen en ekonomisk fråga – ingen ville betala för de tjänster ÖP tillhandahöll. Vi kunde ha byggt vidare på ÖP med stor fördel, men ingen ville betala.

8. Hur påverkar integrationen av de finansiella marknaderna i Europeiska unionen Sveriges självständighet och möjligheter att yttra och driva sin vilja i dessa sammanhang?

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Vi kommer att få svårt att genomföra en egen linje i dessa sammanhang. Dock är det positivt att tillhöra ett större och mäktigare sammanhang då vi i allt större omfattning nu skall övervaka stora internationella och mäktiga bolag. Då är det bra att vi sitter i ett mäktigt sammanhang.

Med regeringens proposition 2006/07:65 påvisas så en ny ordning för tillsynen över börsbolagens finansiella rapporter. Det blir härmed börserna som tilldelas det övergripande ansvaret att övervaka rapporternas följsamhet gentemot gällande redovisningsregler, främst International Financial Reporting Standards (IFRS). Det slutliga tillsynsansvaret tilldelas dock Finansinspektionen genom nya befogenheter och sanktionsmöjligheter.

9. Utöver dessa ändringar, kommer ersättningen av ÖP resultera i någon större synlig skillnad i praktiken med tanke på att företagen redan följer IFRS sedan 2005?

Processen har gjort att vi tappat tempo i övervakningen. Om vi hållit kvar ÖP så hade vi varit kraftfullare. Den nya ersättningen kommer att ta tid att bygga upp – ungefär tre år. De 20-30 största bolagen kommer inte vara något problem – där sköts det som det ska och redovisningen av den finansiella informationen är bra. Svårigheterna kommer med bolag 31 och mindre. Nu har vi en lägre budget för att övervaka jämfört med ÖP vilket kommer att synas i problemen med de små och medelstora företagen. Det nya systemet kommer i stort att fokusera på de större bolagen.

6.3.3 Rolf Rundfelt

1. Anser du att det finns ett behov av att övervaka finansiella rapporter utöver revisorernas granskning?

Ja, detta är en övervakning jag själv varit med och drivit sedan mitten av 1980-talet.

2. Hur ser du på Övervakningspanelens nedläggning – positivt eller negativt utifrån EU:s strävan att harmonisera medlemsländernas övervakning?

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Detta beror på hur väl EU lyckas med sina integrationssträvanden framöver. Även om tanken är god så kan utfallet bli annorlunda.

3. Anser du att Börserna/Finansinspektionen är rätt organ för övervakning av finansiella rapporter?

Ja, dessutom tycker ju riksdagen uppenbarligen detta genom framtagnandet av proposition 2006/07:65.

4. Hur mycket inflytande har Sverige nu i beslutsprocesser och policyskapande för tillsynen i förhållande till tiden med ÖP?

Då vi numera är medlemmar i CESR har vi större möjligheter än tidigare.

5. Hur kommer balansen att se ut mellan EU:s lagstiftande och verkställande funktioner utifrån Sveriges vilja?

Vi kommer alltså att ha större möjligheter till påverkan och inflytande genom vårt medlemskap i CESR.

6. Är den nya övervakningen av finansiella rapporter endast ett resultat av EU:s harmoniseringssträvan eller fanns det ett fortsatt behov av ÖP:s tjänster?

Det fanns ett behov. Sverige hade fortsatt sin övervakning även utan EU.

7. Varför har börserna slutat köpa tjänster av Övervakningspanelen – är EU:s direktiv enda orsaken till nedläggning?

Som sagt så fanns där ett behov. Stockholmsbörsens beslut kan kanske ses som ett fristående ställningstagande.

8. Hur påverkar integrationen av de finansiella marknaderna i Europeiska unionen Sveriges självständighet och möjligheter att yttra och driva sin vilja i dessa sammanhang?

Bättre nu i och med CESR.

Med regeringens proposition 2006/07:65 påvisas så en ny ordning för tillsynen över börsbolagens finansiella rapporter. Det blir härmed börserna som tilldelas det övergripande ansvaret att övervaka rapporternas följsamhet gentemot gällande redovisningsregler, främst International Financial Reporting Standards (IFRS). Det slutliga tillsynsansvaret tilldelas dock Finansinspektionen genom nya befogenheter och sanktionsmöjligheter.

9. Utöver dessa ändringar, kommer ersättningen av ÖP resultera i någon större synlig skillnad i praktiken med tanke på att företagen redan följer IFRS sedan 2005?

Detta är för tidigt att uttala sig om, varken ni eller jag vet med säkerhet hur ”det nya” kommer att se ut.

6.4 Kapitelsammanfattning

I detta kapitel sammanställs och bearbetas den primära data som vi erhållit utifrån genomförda intervjuer. Kapitlet inleds med en kortfattad form av curriculum vitae för de respondenter genom vilka framställningens empiriska underlag inhämtats, följt av de intervjufrågor vi använt oss av.

Jan-Erik gröjer är professor i redovisning och finansiering vid Uppsala Universitet. Peter Malmqvist är idag analyschef på Nordnet Bank medan Rolf Rundfelt är ekonomie doktor, docent i företagsekonomi samt adjungerad professor i Ekonomiska informationssystem.

En kortare återgivning av de svar vi erhållit under intervjuernas gång presenteras i syfte att återge själva essensen av respondenternas tankar och åsikter. De olika respondenterna har uttalat sig olika omfattande i olika frågor utifrån deras individuella åsikter och tankar kring frågornas betydelse och innebörd. Detta kommer sedan att belysas i den kommande analysdelen.

7 Analys

Nedan sker analysen kring hur EU:s öppenhetsdirektiv påverkar Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur Sverige kan utöva sin påverkan. Framställningen sker som bekant utifrån en fallstudie med utgångspunkt i Övervakningspanelens ersättningsprocess och analysen nedan behandlar såväl positiva som negativa verkningar av detta skeende.

7.1 Direktivet

Med EG-direktivet om harmonisering av insynskraven angående upplysningar om emittenter vars värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad (2004/109/EG) av den 15 december 2004, skapade genast ett anpassningstryck på medlemsstaten Sverige. Öppenhetsdirektivet, som påverkar bolag noterade på Stockholmsbörsen, Nordic Growth Market (NGM) och Aktietorget, syftar till att byta ut ett gammalt lapptäcke av regleringar för att harmonisera reglerna inom EU. Dessutom inordnas den övervakning som fram tills idag i stor utsträckning utförs av självreglerande organ under myndighetskontroll. Här i Sverige är det nu Finansinspektionen som istället tilldelas det övergripande ansvaret.

Senast den 20 januari 2007 skulle detta öppenhetsdirektiv vara genomfört varmed regeringen så presenterade proposition 2006/07:65 den 15 mars 2007. Lagförslaget planeras vara infört den 1 april 2007 vilket alltså är en försening jämfört med direktivets krav. Med propositionen lämnades förslag till lagändringar som bland annat innebär en helt ny struktur på regleringen för noterade bolags informationsgivning. Vad gäller informationsgivningen avser förändringen bland annat nya sanktioner för försenat offentliggörande av redovisningsinformation. Promemorian innehåller också nya bestämmelser om hur förändringar i större innehav i aktiemarknadsbolag ska offentliggöras, s.k. flaggningsregler. (Promemoria, 2006-04-28, Finansinspektionen)

Den europeiska värdepapperstillsynskommittén CESR presenterade nyligen information hämtad från sin databas gällande beslut från de nationella övervakningsorganisationerna för redovisningstillsynen. Varje medlemsstat inom EU har nu utsett en organisation som övervakar de noterade företagens finansiella rapportering. I Sverige är det enligt CESR:s

publikation alltså Finansinspektionen som fr.o.m. den 1 juli i år har ansvaret för detta. Samtidigt ställs som bekant ett utökat och tydligare krav på börser och auktoriserade marknadsplatser att själva övervaka sina emittenters finansiella information. Detta ansvar innebär ett tillgodoseende av att IFRS och även tillämpliga nationella rapporterings- och lagkrav följs.

CESR:s databas är konfidentiell men kommittén har gått med på att publicera delar av de beslut som återfinns i basen. Namn på företagen som besluten avser eller vilken övervakningsorganisation som har fattat besluten kommer dock normalt inte att offentliggöras. Anledningen till att CESR väljer att publicera information är förhoppningen om att utfärdare och användare av finansiella rapporter nu skall få tillgång till vägledning. Att publicera beslut från databasen ger värdefull information till marknaden om vad som bedöms vara i överensstämmelse med IFRS i olika redovisningsfrågor. (www.kpmg.se)

Hela harmoniseringsprocessen utifrån EU:s öppenhetsdirektiv kan ses som en institutionell förändring. Den institutionella teorin ser, som bekant, institutionerna som de restriktioner som människor skapar i syfte att ange formerna för mänsklig samverkan. Härigenom skapas den struktur varmed osäkerheten i samhället minskas. (North, 1997) Numera bygger dessa institutionella förändringar oftast på politiska viljor och internationell anpassning vilket här väl överensstämmer med den europeiska unionens påverkan gentemot sina medlemsstater. Att CESR väljer att publicera beslut och bakomliggande resonemang bidrar härmed till en enhetlig tillämpning av IFRS av de noterade företagen inom den europeiska unionen. Härigenom skapas således en institutionell referensram genom vilken emittenter på den europeiska unionens marknadsplatser kan erhålla den legitimitet som så ofta eftersträvas.

Det kommer också att bli tydligare för emittenterna hur redovisningstillsynen utformas och organiseras, genom att detta kommer att framgå av Finansinspektionens föreskrifter. Emittenterna får därmed en större insyn i hur processen fungerar vilket gör det lättare att tillgodogöra sig den institutionella påverkan som emittenterna kontinuerligt ställs inför.

7.2 Det svenska förhållandet

Sverige är och har alltid varit en del av Europa. Under stora delar av efterkrigstiden har dock intresset för den europeiska unionen och dess frågor varit relativt svagt. Dagens läge är ett helt annat och den europeiska unionens frågor och utveckling är numera något som berör oss alla i högsta grad. (Bernitz et al., 1998)

Vår svenska ekonomi är numera väl integrerad i den europeiska unionen varigenom vi är aktivt deltagande i de fyra friheterna, dvs. fri handel för varor och tjänster samt fria arbets- och kapitalmarknader. Genom medlemskapet kan vi också räkna med en ökad arbetskraftsförflyttning och en ökad integration av kapitalmarknaderna. Framförallt är EU-länderna våra tveklöst främsta handelspartners varefter ett beroende och anpassningstryck naturligt skapas. Härigenom har de europeiska medlemsstaterna kommit att ställas mot en avsevärt internationaliserad institutionell påverkan utifrån en referensram där kriterierna för legitimitet är andra än de vi nationellt sett är vana vid.

Just skapandet av en integrerad och väl fungerande europeisk kapitalmarknad är ett av de viktigaste och mest ambitiösa ekonomiska projekt som just nu pågår inom den europeiska unionen. Sedan 1999, då handlingsplanen för finansiella tjänster lanserades, har betydande framsteg gjorts för att nå detta mål, både genom rättsliga åtgärder och genom integrering av marknaderna.

Genom en harmoniserad europeisk union erhåller medlemsstaterna en gemensam institutionell referensram genom vilken kriterierna för legitimitetsskapande enklare kan överblickas. Antagandet av en gemensam ram för reglering och tillsyn, som garanterar finansiell stabilitet och investerarskydd och leder till ömsesidigt erkännande av systemen utgör härmed en viktig och omfattande arbetsuppgift för EU att genomdriva. (<http://eur-lex.europa.eu>)

Samtidigt finns det åsikter som menar att den europeiska unionens tillvägagångssätt att harmonisera är förenat med egenskaper som inte kommer klara av den måluppfyllelse unionen önskar. Dessa tankar delas med Jan-Erik Gröjer som säger sig se ett problem med det sätt varpå EU i dagsläget bedriver sin harmoniseringssträvan. Även Rolf Rundfelt är skeptisk och menar att harmoniseringsprocessens framgång beror på hur väl EU lyckas med sina integrationssträvanden framöver. Även om tanken är god så kan utfallet bli annorlunda.

7.2.1 En tvingande förändring

Då Sverige den 1 januari 1995 förenades med den europeiska unionen avstod man samtidigt en del av sin egen beslutanderätt och nationella suveränitet till förmån för den nyvunna gemenskapen. Att Sverige då valde att bli en del av den europeiska unionen kan i mångt och mycket ha grundats på den känsla av utanförskap som man annars såg sig riskera att hamna i. Redan vid inträdandet var Sverige som nykomling i gemenskapen väl införstått med unionens överstatliga del, igenom vilken den så kallade EG-rätten tar sin tydliga verkan i medlemsländernas ekonomiska och politiska delar.

Genom denna EG-rätt befinner sig Sverige, genom det ifrågavarande öppenhetsdirektivet 2004/109/EG som antogs i december 2004, i en tvingande anpassningsprocess genom vilken man dock erhållit friheten att genomföra den fastställda förändringen på eget sätt och efter egen utformning. Detta just p.g.a. att EU fastslagit förändringsyttringen som ett direktiv ur vilket det egna genomförandet naturligt följer inom förutbestämda tidsramar. Med EU:s öppenhetsdirektiv har Övervakningspanelens ersättningsprocess kommit att bli en tvingande förändring vars utformning det för Sverige nu står fritt att genomföra. Genomförandet i sig inkluderar dock ingen frihet och speglas härmed utifrån den tidigare nämnda institutionellt teoretiska regulativa aspekten.

Så har då den svenska regeringen med propositionen 2006/07:65 framlagt sitt förslag på hur Sverige önskar uppfylla den av unionen fastställda harmoniseringsriktningen. Att denna riktning utgör en betydande del av unionens strävan att infria den inre marknaden behöver efter framställningens tidigvarande delar knappast någon vidare kommentar.

Den viktigaste förändringen i regeringens proposition är att Finansinspektionen nu tilldelas det övergripande ansvaret som central lagringsfunktion, vilket enligt direktivet skall finnas i varje medlemsstat för att hålla informationen tillgänglig för alla som vill ta del av denna. Finansdepartementet har gett Bryssel löfte om att Finansinspektionen skall ombesörja att den framtida övervakningen skall genomföras i ungefär samma omfattning som av idag. (www.di.se) Finansinspektionen kommer med förslaget att inneha rollen som formellt ansvarig, men det är marknadsplatserna som ska överta själva granskningen av finansiella rapporter. (Promemoria, 2006-04-28, Finansinspektionen)

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Samtliga övervakningsfall skall sedan samlas i en stor databas i Bryssel utgörandes av The Committee of European Securities Regulators (CESR), dvs. den europeiska värdepapperstillsynskommittén, för att härigenom möjliggöra en likartad handläggning.

CESR bildades av EU-kommissionen i juni 2001 som ett oberoende organ bestående av representanter från nationella offentliga myndigheter inom värdepappershantering. Organet hette tidigare Fesco, men har genom EU-beslutet fått ett utökat mandat och utgör nu en av tre nivåer i EU:s lagstiftningsprocess på det finansiella området. Dess arbetsgrupper är sammansatta av experter som förbereder arbetet i CESR. Kommittén skapades som rådgivare till EU-kommissionen i värdepappersfrågor. Vidare ska kommittén säkerställa att det sker ett konsekvent genomförande av de rättsakter som antas.

Medlemmar i CESR utgörs av representanter från europeiska tillsynsmyndigheter, där den svenska anknytningen utgörs av generaldirektören för Finansinspektionen, Ingrid Bonde.

CESR ska sköta utformningen av detaljregleringen utifrån de ramdirektiv som EU beslutar på vanligt sätt. CESR kommer också med egna initiativ, genom exempelvis harmoniserade regler.

7.2.2 Övervakningspanelens ersättning

Den viktigaste förändringen som framgått med regeringens proposition är, som nämnts, att Finansinspektionen tilldelas det övergripande ansvaret för den framtida övervakningen. Det finns många alternativa lösningar på organisationer som kunde ha tilldelats detta ansvar. Bokföringsnämnden är ett exempel på ett sådant alternativ men saknar, som utredningen påpekar, erfarenhet av tillsyn. I motsats till grannländerna Norge och Finland kommer själva övervakningen dock inte att genomföras i Finansinspektionens regi. I stället diskuteras i utredningen olika förslag att utnyttja det system för självreglering som byggts upp de senaste åren, varefter börser och auktoriserade marknadsplatser ges ett lagstadgat ansvar att övervaka att emittenterna upprättar sina finansiella rapporter i enlighet med de bestämmelser som gäller för utgivaren. (Promemoria, 2006-04-28, Finansinspektionen)

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Det mest närliggande och logiska alternativet hade annars varit att Finansinspektionen träffat ett avtal med Övervakningspanelen avseende en fortsättning av deras tjänster. Detta alternativ har dock avfärdats, dels med motiveringen att verksamheten inom Panelen då skulle omfattas av offentlighetsprincipen, dels på grund av att Finansinspektionen skulle behöva extra resurser för att behandla eventuella överklaganden.

En bättre lösning har härmed bedömts vara att bygga ut det befintliga systemet för marknadsövervakning där börserna svarar för att kontrollera att emittenterna upprättar finansiella rapporter i enlighet med gällande regelverk. Innebörden är att börserna åläggs att bygga upp ett system som är förenligt EU:s öppenhetsdirektiv. Börsernas och de auktoriserade marknadsplatsernas övervakningsfunktion förutsätts i sin tur att övervakas av Finansinspektionen. Som en del av denna övervakning skall börserna och de auktoriserade marknadsplatserna rapportera regelbundet till Finansinspektionen om det löpande arbetet med övervakningen och om hur övervakningsfunktionen organiserats. Finansinspektionen kommer härvid att ta fram föreskrifter om hur marknadsplatsernas övervakningsfunktion ska organiseras och hur granskningen ska utföras. Innehållet i dessa föreskrifter kommer att baseras på särskilda standarder för övervakning av finansiell information.

Dessa standarder har tagits fram i en undergrupp till CESR utifrån dess roll som en samarbetsorganisation för EU:s tillsynsmyndigheter på värdepappersområdet. Den svenska representanten i detta sammanhang utgörs av Finansinspektionen som är Sveriges medlem i CESR.

Redan i december 2002 diskuterade finansinspektionen, vid ett seminarium kring effektiva regler på kapitalmarknaden, det politiska tryck som nu finns inom EU. Då diskuterades frågan huruvida Sveriges självregleringssystem krockar med EG-direktivet där man alltså utgår från en enda tillsynsmyndighet, en så kallad competent authority.

Med genomförandet av EU:s öppenhetsdirektiv och den svenska propositionen kommer nu den svenska finansinspektionens koppling till EU att växa sig allt tydligare.

Synpunkterna utifrån den nya övervakningsstrukturen är naturligtvis många. Men utifrån den aktuella framställningens respondenter reflekteras en förhållandevis positiv syn av den nya strukturen.

Jan-Erik Gröjer menar att Finansinspektionen måste vara rätt organ för den här typen av uppgift. Vidare menar Gröjer att det nu handlar om en form av ”katten på råttan och råttan på repet”, vilket måste anses vara rätt. Resonemanget går ju ut på att börserna nu granskar sina företag och att Finansinspektionen i sin tur granskar börserna. Rolf Rundfelt menar dessutom att då regeringen lagt sitt förslag efter denna struktur så kan den inte anses annat än rättfärdigad.

Peter Malmqvist menar å sin sida att Finansinspektionen, börserna och den typen av fristående stiftelseorgan som Övervakningspanelen kan liknas vid, utgör ganska likartade versioner på övervakningsorgan. Malmqvist invändning grundas istället av att Sverige med Övervakningspanelens nedläggning nu tappar allt det som byggts upp under de fyra år Panelen funnits till förfogande.

Marknadsplatserna får med den nya strukturen själva välja om de vill utföra redovisningstillsynen i egen regi eller om de vill anlita någon annan för detta arbete, exempelvis såsom Stockholmsbörsen tidigare samverkat med Övervakningspanelen.

Att Stockholmsbörsen, i samband med det europeiska öppenhetsdirektivet och den svenska genomförandeprocessen, valt att upphöra med tjänsteutnyttjandet av Övervakningspanelens tjänster är alltså inte nödvändigtvis ett resultat av denna unionella strävan. Under den genomförda intervjun menar Peter Malmqvist att Övervakningspanelens nedläggning enbart resulterats genom dess tidigare kunders numera uppkomna ovilja att längre betala för den typen av tjänster Panelen erbjudit.

Går regeringens förslag igenom vore det mest naturliga att börserna och de auktoriserade marknadsplatserna nu tar över både ansvaret för att övervakningen fungerar och finansieringen. Detta diskuteras dock inte i promemorian.

Av framställningens respondenter anser såväl Peter Malmqvist som Rolf Rundfelt att det fanns ett fortsatt behov av, den numera nedlagda, Övervakningspanelens tjänster. Malmqvist lägger stor vikt vid att Stockholmsbörsen har haft den här typen av övervakning sedan mitten av 1980-talet, en övervakning som Övervakningspanelen sedan övertog som ett fristående och objektiv organ. Malmqvist menar vidare att EU-direktivet inte utgör någon som helst

anledning till detta beslut. Istället är nedläggningen en ekonomisk fråga – ingen ville betala för de tjänster Övervakningspanelen tillhandahöll. Malmqvist menar att Sverige kunde ha byggt vidare på Övervakningspanelen med stor fördel, men ingen ville betala. Även Rundfelt menar att behovet fanns och att Sverige hade fortsatt sin övervakning även utan EU. Rundfelt menar samtidigt att Stockholmsbörsens beslut kanske kan ses som ett fristående ställningstagande.

Jan-Erik Gröjer har i debatten gjort sig känd genom åsikten att Sverige inte behöver en Övervakningspanel för allmän granskning av börsbolagens årsredovisningar och att denna övervakning sker fullt tillräckligt genom revisorer och en effektiv kapitalmarknad. Gröjer menar dock att många tycker att det är bra att ha någon form av övervakning pga. de många skandalerna. Efter varje skandal har det utvecklats nya typer av övervakning och kontroll vilket resulterat i sambandet mer skandal – mer reglering. Tanken med EU:s harmonisering är en harmoniserad övervakning som skall se likadan ut överallt, vilket även Gröjer ser fördelar med. Gröjer tydliggör slutligen sin åsikt att Övervakningspanelen ingen inte utgjorde någon form av nödvändighet för den svenska övervakningen men avslutar samtidigt med att EU:s direktiv kan ha varit den bidragande faktorn till Stockholmsbörsens beslut.

7.2.3 Sverige som föregångsland

EG-fördraget innehåller ett antal rättsliga förpliktelser som medlemsstaterna åsyftas följa när det gäller den gemensamma marknaden och de gemensamma politiska områdena. För att målen skall uppnås ger fördraget också, som bekant, förutsättningar för att Rådet och Kommissionen skall kunna utfärda rättsligt bindande akter i form av förordningar, direktiv och beslut. (Dewatripont, Giavazzi, Hagen, Harden, Persson, Roland et al., 1999)

Främsta skillnaden mellan å ena sida förordningar och beslut, och å andra sidan direktiv, är att endast direktiven fordrar en nationell genomförandelagstiftning. Främsta fördelen härmed är att direktiven överensstämmer med subsidiaritetsprincipen, dvs. genomförs i den utformning och utsträckning som den aktuella medlemsstaten finner lämpligt. Den största nackdelen är härvid det vitt skilda genomförandet i unionens olika medlemsstater.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Då EU:s harmoniseringssträvan i det aktuella fallet antagit formen av ett direktiv, öppenhetsdirektiv 2004/109/EG, har alltså medlemsstaten Sverige själv att utforma dess utseende och genomförande. Övervakningspanelens ersättning är härmed ingen framtvungad process av institutionen EU utan snarare ett självmant val av de berörda svenska parterna. Peter Malmqvist framför i intervjun uttalandet att Övervakningspanelens nedläggning endast varit en ekonomisk fråga resulterad ur en ovilja att betala för Övervakningspanelens tillhandahållande av tjänster. Detta under i en tid när förändrad redovisning skärper behovet av effektiv övervakning och dessa tjänster skulle ha varit högst aktuella och välbehövliga. Genom IFRS/IAS har ett mycket omfattande och komplicerat regelverk införlivats i den svenska redovisningsstrukturen. Reglerna kräver nu exempelvis att företagen presenterar omfattande tilläggsinformation, så att professionella bedömare skall kunna upprätta egna uppskattningar. I debatten har Malmqvist menat att subjektiva bedömningar av värdet på immateriella tillgångar, personaloptioner, pensionsåtaganden och värdeförändringar i fastigheter kräver oberoende granskning av den typ som Övervakningspanelen tillhandahållit. Ett flertal stora problemområden har redan kunnat konstateras, där stora skillnaderna i företagens hantering och bedömning leder till stora skillnader i resultatbelastning. (www.di.se)

Efter att IFRS-regleringen genomförts har just övervakning blivit det hetaste redovisningsområdet inom den europeiska unionen. Även amerikanska myndigheter har visat stort intresse till hur oberoende granskare följer upp den praktiska IFRS-tillämpningen inom unionen. Peter Malmqvist menar här att Sverige kunde ha iklätts rollen som ett föregångsland i det fall Övervakningspanelens arbete hade givits möjlighet att fortgå. Malmqvist menar att beslutet att lägga ner Övervakningspanelen är negativt utifrån alla typer av aspekter. Att lägga ner ett fullt fungerande organ för övervakning som byggts upp under fyra års tid är inte bra. Enligt Malmqvist låg Sverige i bräsch på detta område – vi var ensamma att driva en sådan här typ av övervakning. Med Övervakningspanelen fanns en redan uppbyggd struktur, kompetens och erfarenhet som man skulle ha tagit tillvara på. Genom detta försprång hade Sverige haft stora möjligheter att agera som föregångsland för den stundande utvecklingen, något som inte längre är möjligt enligt Peter Malmqvist.

7.2.4 Behovet av övervakning

I föregående avsnitt påvisades Jan-Erik Gröjer's anförande kring Övervakningspanelens överflödighet. Gröjer menar att med utgångspunkten av Stockholmsbörsen som en effektiv kapitalmarknad, mottages all dålig informationsgivning av kapitalmarknaden. Uttalandet stödjer legitimitetsteorin som tidigare har beskrivits innebära att man som organisation innan man agerar försäkras sig om att man har stöd av befintliga normer och regler och att sfärens intressenter ser handlandet som rättmätigt och legitimt. För att legitimitet ska existera krävs överrensstämmelse mellan organisationens värderingar och värderingarna som finns i den sociala sfären. Ju sämre och mindre tillförlitlig information, desto högre kapitalkostnad får företaget erhålla genom den riskpremie som analytiker, journalister och investerare ger uttryck åt. Jan-Erik Gröjer menar att dessa marknadskrafter i samverkan med revisorernas arbete utgör en tillräcklig övervakningsform av börsbolagens ekonomiska informationsgivning.

Utifrån detta resonemang måste slutsatsen i princip bli att en nedläggning av Övervakningspanelen endast skulle påverka kapitalmarknaden ytterst marginellt varpå hela ersättningsprocessen inte heller borde utgöra någon dramatisk institutionell förändring.

7.3 Sveriges möjligheter till inflytande

EU är idag en oerhört viktig institution, detta såväl för unionens medlemsländer som resterande världen. Samtidigt är unionen och dess utveckling förknippad med farhågor av olika slag. De mest omstridda och kontroversiella frågorna rör sig främst kring önskemålen om hur EU:s utveckling skall se ut i framtiden.

Trots att den europeiska unionen i många avseenden kan liknas vid en stat utgör den snarare en speciell och komplex typ av organisation uppbyggd på en mix av mellanstatlighet och överstatlighet. Det pågår en kontinuerlig förändring varmed institutioner och beslutsprocesser ständigt ställs inför nya prövningar med varierande meningar medlemsstaterna emellan, gällande exempelvis institutionernas sammansättning och deras kompetens i beslutsprocesserna. Utformningen av de framtida beslutsprocedurerna och

gemenskapsinstitutionerna har en avgörande betydelse för demokratin inom EU och därmed för hela EU-projektets folkliga legitimitet. (Bernitz et al., 1998)

I processen är det inte bara viktigt att tillgodose traditionella krav på effektivitet i beslutsfattande och implementering av beslut utan även att garantera medborgarnas demokratiska legitimitet. Tidigare har Peter Malmqvist åsikter till Sveriges möjligheter att påverka ventilerats. Malmqvist menade, som nämnts, att Sverige genom att behålla Övervakningspanelen skulle kunna utgjort en förebild gentemot övriga medlemsstater och härmed ha ökat sina möjligheter till inflytande i den nya övervakningsstrukturen.

Genom hela den europeiska unionens historia har olika tankar kring dess makthavande och överstatlighet yttrats. Motsättningarna kring unionens makthavande utmärks historiskt och generellt främst av konflikten mellan konfederalister och federalister. Kärnfrågan kretsar kring frågan huruvida den grundläggande makten och ansvaret skall åläggas den enskilda nationalstaten eller upptas av de centrala EU-organen. Diskussionen har även berört frågan huruvida det inte ovillkorligen uppstår ett demokratiskt underskott vid ett centraliserat beslutsfattande. (Bernitz et al., 1998)

Globaliseringen kan även medföra utmaningar mot möjligheterna att nationellt omvandla politiska viljeyttringar till politiska utfall, exempelvis i ekonomiska frågor. Vi befinner oss även i ett förhållande då vi redan flyttat upp en stor del av vår beslutanderätt till en europeisk nivå utan att ha upprättat tillräckliga möjligheter för demokratiskt deltagande. (Westberg, 2006)

7.3.1 Betydelsen av representation

I en demokrati definierar konstitutionen en fördelning av makt och befogenheter för att härigenom skydda medborgarnas, minoriteters och gruppers grundläggande rättigheter. Detta garanteras av maktfördelningen och det motvikts- och kontrollsystem som inrättas i syfte att skydda olika minoriteters intressen. Rådets överhöghet har hittills resulterat i väl representerade nationella intressen i unionens beslutsprocesser. Rådets medlemmar utgörs av de enskilda staternas företrädare på ministernivå, och de koalitioner som skapas i rådet tenderar att bli naturliga koalitioner medlemsstaterna emellan. Skyddet av de enskilda

nationernas intressen har dessutom stärkts av enhällighetsregeln och strävan efter samförstånd. I de fall ett effektivt beslutsfattande kräver en mer begränsad användning av enhällighetsregeln till förmån för en högre grad av majoritetsomröstningar, blir representationen av enskilda nationer en viktig fråga. (Dewatripont, Giavazzi, Hagen, Harden, Persson, Roland et al., 1999)

Denna uppfattning delas av Jan-Erik Gröjer som menar att Sveriges representant i dessa sammanhang kommer vara ytterst avgörande för huruvida Sveriges möjligheter till inflytande kommer påverkas.

En annan viktig angelägenhet gällande skyddet av minoriteters rättigheter är fördelningen av initiativrätten inom de europeiska institutionerna. Det handlar här om rätten att lägga fram förslag som går till omröstning. Den europeiska unionens blandning av beslutsmetoder och samarbetsforum har kritiserats ur demokratisk synpunkt då det nästan är omöjligt för den genomsnittliga medborgaren att överhuvudtaget förstå hur de olika delarna av EU styrs samtidigt som de många samarbetsorganisationerna skapar en successiv förskjutning av makten från de nationellt folkvalda. (Westberg, 2006)

Rolf Rundfelt pekar här på att vårt medlemskap i CESR kommer vara av avgörande betydelse för det sätt på vilket Sverige ämnar påverka den europeiska övervakningen utifrån beslutsprocesser och policyskapande. Genom CESR påskrivs Sverige en legitimitet som kan utöka våra möjligheter att göra vår röst hörd i dessa sammanhang.

Svenska riksdagsgrupper är de flitigaste besökarna i parlamentet i Bryssel. Ingen annan medlemsstat i den europeiska unionen skickar lika många pålästa, väl förberedda och folkvalda som Sverige. (von Sydow, 2004) Samtidigt är detta inte tillräckligt. Snarare än ett stort antal besökare i Bryssel behöver Sverige en slagfärdig och representativ företrädare i dessa frågor för att härigenom erhålla möjlighet till inflytande och påverkan. Tidigare nämndes Jan-Erik Gröjer's uppfattning kring just denna tankegång.

En för Kommissionen viktig verksamhet är den s.k. kommittologin, dvs. det omfattande arbete som bedrivs i hundratals fasta eller tillfälliga kommittéer. Dessa kan både vara sammansatta av nationella tjänstemän och fristående experter. Även Rådet förlitar sig på utredningsarbete inom ramen för den s.k. kommittologin. En mängd fasta och tillfälliga

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

kommittéer och arbetsgrupper är verksamma för att förse generalsekretariatet och medlemsländerna med underlag för de ärenden som Rådet själva vill föra upp på dagordningen, liksom i de ärenden som kommer från främst Kommissionen. (Bernitz et al., 1998) Återigen är representationen viktig för att Sverige nu skall kunna visa sina åsikter och vara med och påverka den nya övervakningsintegrationen.

Sveriges framgångar i EU är visserligen många, men idag saknas onekligen en frontfigur i svensk toppolitik. (von Sydow, 2004)

7.3.2 Värdet av att ingå i ett större sammanhang

Begreppet överstatlighet har tidigare berörts under framställningens gång utifrån den europeiska unionens roll i förhållandet till sina medlemsstater. Men den europeiska integrationsprocessen kan också ses ur en mellanstatlig utgångspunkt där medlemsstaterna och dess regeringar tilldelas en dominerande roll i förklaringen till integrationens utveckling. Överstatliga organ som Europeiska kommissionen, EG-domstolen och Europaparlamentet tilldelas här en underordnad roll. Den europeiska integrationsprocessen analyseras istället med utgångspunkt i beslut fattade av medlemsstaternas regeringar. Med denna utgångspunkt utgör integrationsprocessen inte nödvändigtvis något hot gentemot den enskilda nationen. Utgångspunkten är snarare att samarbetet inom nationen kan öka medlemsstaternas möjligheter att säkerställa nationella beslut och mål inom det ekonomiska området. (Westberg, 2006)

Denna utgångspunkt indikeras av Peter Malmqvist som menar att det, trots Sveriges svårigheter att genomföra en egen linje i dessa sammanhang, dock är positivt att tillhöra ett större och mäktigare sammanhang då vi i allt större omfattning nu skall övervaka stora internationella och mäktiga bolag.

Finansinspektionen och marknadsplatserna kommer, genom öppenhetsdirektivet och genomförandet av regeringens proposition, att delta i den internationella samordningen av redovisningstillsynen inom EU. Arbetet kommer att ske inom ramen för CESR i samarbetsorganisationen EECS (European Enforcers Coordination Sessions) i vilken alla tillsynsorganisationer i respektive EU-land ingår, det vill säga inte bara den myndighet som är

medlem i CESR. För Sveriges del innebär detta att Finansinspektion och de svenska börserna och reglerade marknadsplatserna kommer att delta. Finansinspektionen är redan i dag medlem i gruppen. Genom detta samarbete är Sverige skyldig att ta hänsyn till tidigare tillsyns- och åtgärdsbeslut som andra länder inom EU har fattat. EU-länderna träffas också regelbundet och diskuterar dessa beslut. Återigen får Jan-Eriks Gröjer's tankegångar kring representationens betydelse grund för sin innebörd.

Under framställningens gång har teorierna kring institutionell miljö och påverkan diskuterats, ofta med utgångspunkt i institutionens strävan att uppnå legitimitet och trovärdighet utifrån denna institutionella omgivning. Det är ofta bättre att ansluta sig till en grupp än att bli lämnad utanför, även om man skulle önska att det inte fanns någon grupp alls. (Dewatripont, Giavazzi, Hagen, Harden, Persson, Roland et al., 1999)

En fråga som uppkommer i detta sammanhang, och som tidigare ventilerats under denna framställning, är varför de europeiska medlemsstaterna frivilligt begränsat sin nationella beslutanderätt till förmån för ett gemensamt beslutsfattande inom unionen. En tankegång utgår just från medlemsstaternas önskan att skapa trovärdighet för en bestämd inriktning gällande den gemensamma politiken inom ett visst område. Genom att flytta upp besluten på EU-nivå skapas en legitimitet och en starkare ram för såväl andra medlemsstater som det egna landets framtida styrande. Nationella regeringar kan härigenom använda unionens gemensamma lagstiftning och institutioner i syfte att generera politisk trovärdighet åt kontinuiteten. (Westberg, 2006)

Formell och informell påverkan ifrån andra institutioner resulterar ibland i ett slags imiterande beteende där intryck tas från framgångsrika institutionsmiljöer för att på så sätt bemöta en institutionell förändring. Som tidigare framgått menar Peter Malmqvist här att Sverige hade haft stora möjligheter att vara del av just den här framgångsrika institutionsmiljön som så många påverkas av och tar intryck ifrån. Denna möjlighet fanns enligt Malmqvist tack vare den uppbyggda struktur, kompetens och erfarenhet Sverige byggt upp sedan Rolf Rundfelt startade sina undersökningar åt dåvarande Stockholms Fondbörs 1986 och som sedan övertagits av Övervakningspanelen.

I Sverige har man, till skillnad från många andra länder, både en myndighet för redovisningsfrågor i form av Bokföringsnämnden, och en för revisionsfrågor i form av

Revisorsnämnden. De båda myndigheterna har det övergripande ansvaret för respektive område. Dessa områden kompletteras sedan med normgivning från privata organ. (Nilsson, 2005)

I Sverige har vi alltså en långtgående övervakningshistoria. Även om det idag inte ingår i någon svensk myndighets uppgift att bedriva redovisningstillsyn, motsvarande precis det sätt som det krävs enligt direktivet så har Sverige en omfattande organiserad självreglering. I detta system med självreglering har Övervakningspanelen utgjort den främst bidragande faktorn genom sin granskning av den finansiella informationen som upprättas av bolag noterade på svenska börser och auktoriserade marknadsplatser. Övervakningspanelen är, som nämndes i kapitel fyra, en del av Föreningen för god sed på värdepappersmarknaden. Föreningens huvudmän är Aktiemarknadsbolagens Förening, FAR, Fondbolagens Förening, Institutionella ägares förening för regleringsfrågor på aktiemarknaden, Stockholmsbörsen AB, Stockholms Handelskammare, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Svenskt Näringsliv och Sveriges Försäkringsförbund.

I Sverige finns det alltså en stark tradition och utbredd självregleringsplattform som nedläggningen av Övervakningspanelen nu till stor del omkullkastar. Att nu bilda en helt ny övervakningsstruktur som samlar alla redovisningsfrågor kommer enligt Peter Malmqvist kräva avsevärda insatser i form av tid och stora kostnader

7.3.3 Svensk efterlevnad och skiftande redovisningskvalité

I kapitel fem berördes det fenomen som inom EU-studier kommit att kallas ”icke-efterlevnadens paradox”. Förklaringen till varför EU:s medlemsstater inte lever upp till efterlevnaden av beslutade åtgärder förklarades då utifrån två former. Antingen betonas medlemsstaternas avsaknad av vilja att leva upp till tidigare fastställda beslut eller förklaras paradoxen utifrån bristande kapacitet att leva upp till dessa åtaganden. (Johansson, 2002)

Med utgångspunkt i studierna kring ”icke-efterlevnadens paradox” belyses så även skillnader i efterlevnad mellan den europeiska unionens medlemsstater. Här återfinns existerande data som visar att Sverige är en av de medlemsstater som bäst följer EU:s regler. Utifrån framställningens teoretiska referensram kan en del av detta samarbetsdilemma kanske finna

sin förklaring. Inget land vill bli utpekad som en oberäknelig samarbetspartner. I Johansson (2002) förevisar Jonas Tallberg ett mönster som ger stöd för tanken att skillnaderna mellan medlemsstaterna kan vara ett resultat av den statliga förvaltningens prioritering och inställning gentemot den aktuella harmoniseringen.

Utifrån framställningens teoretiska referensram kan inställningen förklaras just av den legitimitet som erhålls av att vara en del i ett större sammanhang. Med en harmoniserad lagstiftning och normstruktur kan samtliga medlemsländer i den europeiska unionen låta sig påverkas av samma villkor. Med samma institutionella påverkan och samma institutionella förändringar skapas en gemensam legitimitet utifrån vilken medlemsstaterna och deras företag nu kan agera.

De utläggningar som förklarar ”icke-efterlevnadens paradox” genom att betona medlemsländernas otillräckliga kapacitet får ofta stöd av EU-kommissionen själv. Brister i nationernas lagstiftande kapacitet framhålls här ofta som orsak till varför införlivningen i den nationella lagstiftning många gånger blir försenad. Detta är även fallet med det svenska genomförandet av direktiv 2004/109/EG. Med regeringens proposition planeras lagförslaget vara infört 1 april 2007 vilket är en försening jämfört med direktivets krav avseende den 20 januari 2007.

Med regeringens proposition föreslås som bekant att börser och auktoriserade marknadsplatser erhåller ansvaret att övervaka att de noterade bolagens finansiella rapporter görs enligt gällande regler. Det mest naturliga härigenom vore att börserna tar över både ansvaret för att övervakningen fungerar och finansieringen. Det är dock inte frågor som diskuteras i promemorian. Peter Malmqvist menar dock att vi nu har en lägre budget för att övervaka jämfört med Övervakningspanelen vilket kommer att synas i form av framtida problem.

För emittenterna på Stockholmsbörsen, Nordic Growth Market (NGM) och Aktietorget innebär förslaget att redovisningstillsynen - i högre utsträckning än i dag - kommer att utföras på samma sätt på dessa tre marknader. Öppenhetsdirektivet ställer krav på att noterade bolag ska offentliggöra finansiell information med en viss regelbundenhet (Årsredovisningar, halvårsrapporter och kvartalsrapporter/delårsredogörelser). Öppenhetsdirektivet ställer också

krav på att en kontroll ska göras av att den finansiella informationen utformas i enlighet med relevanta redovisningsregler.

Stockholmsbörsen har under många år varit mycket aktiv när det gäller marknadsövervakning. NGM genomför årligen en översiktlig analys av de bolag som är noterade där. I denna analys ingår en utvärdering av den finansiella informationen. Aktietorget genomför i dag inte någon organiserad granskning av den finansiella informationen i de bolag som är noterade där. För emittenter på Aktietorget innebär förslaget alltså att finansiell information måste offentliggöras sakligare och oftare än vad som sker idag. För emittenter på Stockholmsbörsen och NGM finns däremot alltså redan i princip motsvarande regler om offentliggörande av finansiell information.

Risken härmed är framkomsten av ett A- och B-lag vad gäller efterlevnaden av gällande regler. Utan en väl fungerande övervakningsplattform, som Övervakningspanelen utgjort, kan man inte bortse från att någon marknadsplats anför som en fördel att övervakningen är mindre rigorös. Det ansvar som åvilar Finansinspektionen att alla marknadsplatser har likartade krav och kontroller av regeltillämpningen kan visa sig vara nog så betungande.

Dessa tankar påvisas tydligt av Peter Malmqvist som menar att de 20-30 största bolagen inte kommer att vara något problem – där sköts det som det ska och redovisningen av den finansiella informationen är bra. Det nya systemet kommer dessutom i stort att fokusera på just de större bolagen. Svårigheterna kommer däremot med bolag 31 och mindre. Att vi nu har en lägre budget för övervakning i förhållande till tiden med Övervakningspanelen kommer att synas i problemen med de små och medelstora företagen.

7.3.4 Integrationsprocessens verkningar i praktiken

Med regeringens proposition 2006/07:65 påvisas så en ny ordning för tillsynen över börsbolagens finansiella rapporter. Det blir härmed börserna och de auktoriserade marknadsplatserna som tilldelas det övergripande ansvaret att övervaka rapporternas följsamhet gentemot gällande redovisningsregler, främst International Financial Reporting Standards (IFRS). Det slutliga tillsynsansvaret tilldelas Finansinspektionen genom nya befogenheter och sanktionsmöjligheter.

Så tidigt som den 1 januari 2005 ålades dock de aktuella företagen att följa IFRS varpå dess informationsgivande inte troligen kommer förändras i detta avseende. Det har påståtts att det enda synbara resultatet av det genomförda öppenhetsdirektivet utgörs av det himmelrike som nu öppnar sig för unionens redovisningsbyråkrater, och frågan är vilken synlig skillnad själva ersättningen av Övervakningspanelen kommer generera i praktiken.

Jan-Erik Gröjer menar att hela informations- och övervakningssituationen är en fråga om resurser ifrån företagens sida. Enligt Gröjer spenderar ju företagen så kallade ”negativa pengar” på den här typen av övervakning. Frågan är härmed hur mycket bolagen kommer vara tvungna att avsätta till det framtida ändamålet. Själva nedläggningen av Övervakningspanelen menar Gröjer kommer påverka kapitalmarknaden ytterst marginellt.

Rolf Rundfelt menar å sin sida, med djupt eftertryck, att ändringar genererade genom ersättningen av Övervakningspanelen inte kommer att vara synliga förrän den nya strukturen har varit föremål för praktiskt handlande under en tid. Det praktiska resultatet av integrationsprocessen menar Rundfelt är för tidigt att uttala sig om, då varken vi eller han med säkerhet vet hur ”det nya” kommer att se ut.

Som motståndare av Övervakningspanelens nedläggning hävdar Peter Malmqvist att hela ersättnings- och integrationsprocessen medfört att vi tappat tempo i den svenska övervakningen. Den nya ersättningen kommer att ta tid att bygga upp – ungefär tre år. I det fall vi istället hållit kvar Övervakningspanelen så hade vi kunnat vara kraftfullare i vårt agerande menar Malmqvist.

Enligt Peter Malmqvist kommer det svenska inflytandet antagligen att vara likvärdigt. Sverige har inte haft något märkbart inflytande tidigare heller. Vår enda chans hade varit att gå i täten inom ett visst område vilket vi skulle ha kunnat uppnå med Övervakningspanelen då inga andra länder ännu fått igång något liknande. Med Övervakningspanelen hade vi kunnat vara ett föregångsland. Just möjligheterna att visa sin ställning och gå i täten för utvecklingen skulle kunna vara vår enda chans avslutar Malmqvist.

8 Slutsats

Här presenteras framställningens avslutande slutsatser med vilka vår förhoppning är att nå en förklaring på den forskningsfråga som inledningsvis introducerades. Kapitlet innehåller även en kort sammanställning av studiens teoretiska bidrag samt en avslutande diskussion utifrån våra egna reflektioner kring området och processen vi studerat. Slutligen presenteras förslag till fortsatt forskning på området.

8.1 Forskningsfrågan besvaras

Uppsatsens forskningsfråga lyder: Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Under framställningens gång har den europeiska unionens påverkan gentemot medlemsstaten Sverige i hög grad tydliggjorts. Med det så kallade Öppenhetsdirektivet har den svenska nationen, som en följd av dess medlemskap i EU, hamnat i en tvingande institutionell förändringsprocess.

Den föreslagna övervakningsstruktur, som regeringen presenterat i sin proposition, liknar på många sätt den svenska tradition av självreglering som bland annat bedrivits genom Övervakningspanelens försorg. Regeringens proposition 2006/07:65 innebär visserligen stora förändringar för hur övervakningen organiseras men sannolikt små ändringar på det sätt den kommer att utföras i praktiken.

I redovisningstillsynen granskas den finansiella informationen för att säkerställa att denna utformats i enlighet med gällande lagar och regler. Redovisningstillsynen kommer liksom tidigare att utgöra ett komplement till den lagstadgade revisionen och syftar till att säkerställa marknadens förtroende för informationen och en enhetlig tillämpning av nationella redovisningsregler i allmänhet och International Financial Reporting Standards (IFRS) i synnerhet. Genom en omgivande institutionell acceptans uppnås härmed en internationell legitimitet via en utökad gemenskapslagstiftning.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Att institutioner kontinuerligt försäkras om att man har stöd av befintliga normer och regler och att sfärens intressenter ser handlandet som rättmätigt och legitimt är vid det här laget välkänt. Förståeligt är då att medlemsstaten Sverige vinner internationell legitimitet med genomförandet av EU:s direktiv. Men det finns inget som hade omöjliggjort Övervakningspanelens medverkan i detta genomförande. Med Övervakningspanelen hade Sverige dessutom kunnat vara det föregångsland som Peter Malmqvist talar om.

Malmqvist trycker hårt på det faktum att vi med Övervakningspanelen redan hade en väl fungerande övervakningsplattform vid sidan av revisorer och marknadskrafter. Att lägga ner ett fullt fungerande organ för övervakning som byggts upp under fyra års tid är naturligtvis inte bra. Enligt Malmqvist var vi ensamma att driva en sådan här typ av övervakning och den struktur, kompetens och erfarenhet som Övervakningspanelen innehöll skulle ha tagits tillvara på. Malmqvist menar att det är självklart med en effektiv övervakning och ser uppföljningen av IFRS som en nödvändighet. Malmqvist kraftiga invändning mot genomförandeprocessen utgörs istället just av Övervakningspanelens ersättning.

Finansinspektionen, börserna och fristående stiftelseorgan ser Peter Malmqvist som ganska likartade varpå det svenska inflytandet antagligen kommer att vara likvärdigt. Sverige har enligt Peter Malmqvist inte haft något märkbart inflytande tidigare heller. Vår enda chans till att skapa en stark roll hade varit att gå i täten inom ett visst område vilket skulle kunna uppnås med Övervakningspanelen då inga andra länder ännu fått igång något liknande. Med Övervakningspanelen hade vi kunnat vara ett förebildsland. Hela ersättningsprocessen har dessutom gjort att vi tappat tempo i övervakningen. Om vi hållit kvar Övervakningspanelen hade vi istället varit kraftfullare. Den nya ersättningen kommer att ta tid att bygga upp.

Trots våra svårigheter att genomföra en egen linje i dessa sammanhang är det emellertid positivt att tillhöra ett större och mäktigare sammanhang då vi genom en alltmer internationaliserad företagsbild skall övervaka stora internationella och mäktiga bolag. Då är det bra att vi sitter i ett mäktigt sammanhang.

Jan-Erik Gröjer menar dock att integrationen av de finansiella marknaderna i Europeiska unionen kommer påverka Sveriges självständighet och möjligheter att yttra och driva sin vilja negativt men reserverar sig samtidigt för att Sveriges representanter på området kommer vara av avgörande betydelse. Hur själva nedläggningen av Övervakningspanelen kommer att

påverka kapitalmarknaden ser Gröjer som ytterst marginellt. I slutändan är det en fråga om hur mycket resurser företagen måste avsätta till ändamålet, vilket idag är för tidigt att spekulera kring.

Rolf Rundfelt delar i sin tur Peter Malmqvist's åsikter om Övervakningspanelens betydelse och avskriver närmast Stockholmsbörsens beslut som ett fristående ställningstagande oberoende av EU:s öppenhetsdirektiv. Rundfelt väljer att belysa Sveriges roll utifrån Finansinspektionens representation i CESR igenom vilken vi kommer ha större möjligheter att påverka än tidigare.

Den praktiska förändringen av EU:s öppenhetsdirektiv är det idag för tidigt att uttala sig om. Rolf Rundfelt menar här att det ännu inte finns någon som med säkerhet kan säga hur "det nya" kommer att se ut.

Genom en liberaliserad och integrerad miljö för en alltmer gränsöverskridande ekonomisk utgångspunkt kommer Sveriges roll åtminstone uppnå en ökad omgivande institutionell acceptans. Med en harmoniserad lagstiftning behöver europeiska handelspartners inte längre hålla reda på olika regler och normer varpå en internationell legitimitet skapas.

Denna acceptans och legitimitet kunde dock ha förstärkts av att Sverige erhållit bilden av ett föregångsland på övervakningsområdet. Genom Övervakningspanelen var vi ett av få länder med en uttalad och effektiv övervakning av ekonomisk information. Genom rollen som ett föregångsland kunde Sveriges möjligheter till påverkan och delaktighet i den nya övervakningsstrukturen ha förbättrats.

Peter Malmqvist farhågor gällande uppkomsten av ett A- och B-lag är också en eventuell förändring som det ännu inte går att bekräfta. För emittenter på Stockholmsbörsen och NGM finns, som bekant, redan i princip motsvarande regler om offentliggörande av finansiell information. För emittenter på Aktietorget innebär förslaget dock att finansiell information måste offentliggöras oftare än vad som sker idag. Klart är härmed att det finns en grund för Malmqvists oro men det är för tidigt att uttala sig om ett egentligt utfall.

Klart är i alla fall att Sverige med genomförandet av EU:s öppenhetsdirektiv avstått ytterligare en del av sin nationella suveränitet. Denna gång dessutom på ett område där vi sedan länge

haft en stark utveckling och position. För länder med bristande övervakningsfunktioner har troligen öppenhetsdirektivet kommit att utgöra en viktigare och även mera omvälvande institutionell förändring än för svensk del.

Sveriges möjligheter att driva och påverka den nya övervakningsstrukturen hade enligt framställningen varit bättre om Stockholmsbörsen fortsatt sin relation med Övervakningspanelen. Då denna möjlighet inte längre utgör något alternativ får Sverige hoppas på sin legitimitet genom CESR samt på betydelsen av våra svenska representanter.

8.1.1 Slutsatser

Framställningen påvisar att det idag är svårt att förmedla bilden av den egentliga verkan EU:s öppenhetsdirektiv för med sig för Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna. Vid en första anblick medför Sveriges ökade harmoniseringsgrad en internationell legitimitet som idag blivit allt viktigare att förknippas med. Sveriges roll och möjligheter att påverka densamma är dock beroende av ett antal olika faktorer.

Genom framställningens respondenter har bland annat betydelsen av Sveriges representation i sammanhanget poängterats. Vidare har Sveriges möjlighet som föregångsland berörts, en möjlighet som genom nedläggningen av Övervakningspanelen till stor del gått förlorad. Sveriges framträdande och långt utvecklade roll på övervakningsscenen har nu istället förringats då man avsågs ytterligare en del av sin nationella suveränitet.

8.2 Studiens teoretiska bidrag

Den aktuella framställningen behandlar som bekant Sveriges roll i ett skeende som, för svensk del, i egentlig mening ännu inte genomförts. Med våra respondenter som grund bidrar vi med en studie inriktad på personliga åsikter och tankar gällande hur framtiden för detta skeende kommer utvecklas. Vår studie bidrar härigenom till att identifiera en del av de aspekter som påverkar Sveriges roll i sammanhanget, samtidigt som dessa aspekter även påvisar våra nationella möjligheter att påverka nämnda roll. Vår litteraturgenomgång behandlar

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

utgångspunkten för Sveriges nationella suveränitet och tydliggör även dess internationella skyldigheter och beroende.

8.3 Avslutande diskussion och egna reflektioner

Efter att ha behandlat det aktuella området under ett antal veckors tid är det inte utan en viss undran över vilken egentlig praktisk betydelse öppenhetsdirektivets genomförande kommer att resultera i för de aktuella bolagen. Den tekniskt dominerande strukturen för övervakningen kommer naturligtvis att drastiskt ändras men kommer företagen i själva verket presentera sin information annorlunda jämfört med ifjol. Istället kanske genomförandet endast innebär ett förverkligande av det beryktade himmelriket för unionens redovisningsbyråkrater.

Med en harmoniserad övervakningsstruktur kommer Sverige i alla fall i teorin erhålla en form av kvalitetsstämpel, med vilken nationens internationella legitimitet kan påvisas. Kostnaden att betala för denna certifiering utgörs däremot av att nationen överger ytterligare en del av sin redan falnande suveränitet.

8.4 Förslag till fortsatt forskning

Mot framställningens bakgrund är det begripligt att just övervakning är ett hett område inom den europeiska unionen men även internationellt. Utifrån ett vidare internationellt perspektiv hade frågan, hur det internationella synsättet gentemot den europeiska unionens harmoniseringssträvan tar sig uttryck, varit intressant att undersöka.

Genom framställningens avslutande delar framträder en viss ovisshet kring hur utfallet av EU:s öppenhetsdirektiv i själva verket kommer att bli. Uppsatsen behandlar som bekant en process som ur svenskt avseende inte kommer att genomföras förrän den 1 juli 2007. Ur svensk praktisk synpunkt vet vi att Övervakningspanelen som kontrollerar börsbolagens redovisningar ska läggas ned och att den skall ersättas av något annat. Utöver ansvarsfördelningen kring övervakningsdirektivets genomförande kan ingen idag säga med säkerhet hur ”det nya” ska se ut. Här hade en kommande framställning utgjort ett intressant inslag avseende de praktiska effekterna för svensk del av öppenhetsdirektivets genomförande.

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Likaså hade farhågorna kring uppkomsten av redovisningsinformationens A- och B-lag kunnat utgöra grunden för ett intressant klarläggande. Att Stockholmsbörsen kommer att klara sin uppgift verkar redan vara förutsatt, men hur kommer det att gå för övriga marknadsplatser.

Genom framställningen påvisas även klara skillnader i den debatt som följt med öppenhetsdirektivets genomförandeprocess och i vilken två av våra respondenter utgjort huvudpersoner. Här kunde en utvidgad redogörelse för respondenternas åsiktsbildningar vara av intresse samtidigt som en redogörelse av vilkens tankar och åsikter som framöver visar sig vara mest adekvata hade varit tänkvärt.

Källförteckning

Publicerade källor

Andersson, E., & Thapper, M. (2004) *IAS/IFRS – Ett regelverk för alla?* D-uppsats, Linköping Universitet

Anthony, R., & Govindarajan, V. (2003) *Management Control Systems*, McGraw-Hill International Edition

Arbetsordningen för Panelen för övervakning av finansiell rapportering, fastställd vid styrelsemöte: 2003-03-04. Tillgänglig på: <http://www.overvakningspanelen.se/files/panel-arbets.pdf>

Artsberg, K. (2003) *Redovisningsteori – policy och praxis*, Malmö: Liber Ekonomi

Bakka, F. J., Fivelsdal, E., & Lindkvist, L. (2001) *Organisationsteori: struktur, kultur, processer*, Malmö: Liber Ekonomi

Bernitz, U., Ekholm, K., Gustavsson, S., Lindahl, R., & Södersten, B. (1998) *EU i dag, En lärobok om den Europeiska unionen*, SNS Förlag

Bernitz, U., & Kjellgren, A. (2002) *Europarättens grunder*, 2 uppl. Stockholm: Nordstedts juridik

Brown, N., & Deegan, C., (1998) The public disclosure of environmental performance information – a dual test of media agenda setting theory and legitimacy theory, *Accounting and business research*, vol. 29, 21-42

Choi, F. D. S., Frost C., A., & Meek, G., K. (2002) *International accounting*, 4 uppl. New Jersey: Prentice Hall

Commission Decision (2001) *Official Journal of the European Communities*

Cromme, G. (2005) *Corporate Governance in German and the German Corporate Governance Code*, Blackwell Publishing Ltd, vol. 13, 362-367, Oxford

Deegan, C. (2000) *Financial Accounting Theory*, Roseville, The McGraw-Hill Company Australia Pty Limited

Dewatripont, M., Giavazzi, F., Hagen, von, J., Harden, I., Persson, T., Roland, G., Rosenthal, H., Sapir, A., Tabellini, G. (1999) *EU:s framtida struktur, En gemensam grund och öppna partnerskap*, Stockholm: SNS Förlag

DiMaggio, P. J., & Powell W.W. (1983) The iron cage revisited: institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*. Vol. 48 april, 147-160

Droege, M., & Lysén, G. (1997) *Introduktion till EU och EG-rätten*, Uppsala: Iustus förlag AB

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

EG-direktiv om harmonisering av insynskraven angående upplysningar om emittenter vars värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad (2004/109/EG)

Ejvegård, R. (2003) *Vetenskaplig metod*, Lund: Studentlitteratur

Elgmork, K. (1985) *Vetenskaplig metod*, Lund: Liber AB

Falkman, P. (2000) *Teori för redovisning*, Lund: Studentlitteratur

FAR förlag AB. (2006) Internationell redovisningsstandard i Sverige – IFRS/IAS 2006.

“*Final Report of the Committee of Wise on the Regulation of European Securities Market*” (*Lamfalussyrapporten*), Bryssel, 15 feb 2001 Tillgänglig på:
http://ec.europa.eu/internal_market/securities/docs/lamfalussy/wisemen/final-report-wisemen_en.pdf

Finansinspektionen, 2006. Promemoria; Nya regler om redovisningstillsyn. Tillgänglig på:
http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/30_Skrivelser/2006/redovisningstillsyn_060428.pdf

Hagsgård, A. (1996) *EG-rätten i nationell rättstillämpning*, Stockholm: Juristförlaget

Halvorsen, K. (1992) *Samhällsvetenskaplig metodik*, Lund: Studentlitteratur

Hartman, J. (2004) *Vetenskapligt tänkande*, Lund: Studentlitteratur

Hatch, M. J. (2002) *Organisationsteori*, Lund: Studentlitteratur

Hertz, T. (2005) *Privat-offentlig samverkan inom EU – en studie av Lamfalussyprocessen*, Stockholms centrum för forskning om offentlig sektor, Stockholm

Holme, I., M., & Solvang, B., K. (1997) *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Lund: Studentlitteratur

Internationell redovisningsstandard i Sverige, IFRS/IAS. (2006) Stockholm: FAR Förlag

Johansson, M. (2002) *Sverige i EU*, SNS Förlag

Lantz, A. (1993) *Intervjumetodik. Den professionellt genomförda intervjun*, Lund: Studentlitteratur

Ljungdahl, F. (1999) *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag – praxis, begrepp och orsaker*, Lund: Lund University Press

Lundahl, U., & Skärvad, P. (1999) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. Lund: Studentlitteratur

Lönnqvist, R. (2005) *Årsredovisning i koncerner*. Lund: Studentlitteratur

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Mallin, A. C. (2004) *Corporate Governance*, Oxford: Oxford university press

Nilsson, S. (2005) Redovisningens normer och normbildare. Uppl.3. Lund: Studentlitteratur

Nobes, C., & Parker, R. (2004) *Comparative International Accounting*, 8 ed. United Kingdom: Prentice Hall

North, D., C. (1997) Institutionerna, tillväxten och välståndet

Nygaard, C., & Bengtsson, L. (2002) *Strategizing*, Lund: Studentlitteratur

Promemoria, 2006-04-28, Finansinspektionen, *Nya regler om redovisningstillsyn*. Tillgänglig på:http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/30_Skrivelser/2006/redovisningstillsyn_060428.pdf

Pålsson, S., & Quitzow, C. M. (1993) *EG-rätten, ny rättskälla i Sverige*, Stockholm: Publica

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2003) *Research methods for business students*, Essex Pearson Education Ltd

Schroeder, Richard G., Clark, Myrtle W. & Cathey, Jack M. (2001) *Financial Accounting Theory and Analysis*. John Wiley & Sons, Inc. Seventh Edition.

Smith, D. (2000) *Redovisningens språk*, Lund: Studentlitteratur

SOU 2004:130, *Svensk kod för bolagsstyrning – Betänkande av kodgruppen*

Standard no. 1 is dated 1st March 2003 On Financial Information – Enforcement of Standards on financial information in Europe och Standard no. 2 is dated 22nd April 2004 On financial information – Coordination of enforcement activities

Sydow, von., E. (2004) *Från ordförandeskap till utanförskap*, SNS Förlag

Söderström, H. T., Berglöf, E., Holmström, B., Högfeldt, P. & Milgrom, E., M. (2003) *Ägarmakt och omvandling*, SNS Förlag

The EU Financial Services Action Plan: A Guide. (2003) HM Treasury, England. Tillgänglig på: http://www.fsa.gov.uk/pubs/other/fsap_guide.pdf

Trost, J. (2005) *Kvalitativa intervjuer*, Lund: Studentlitteratur

Wallén, G. (1996) *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*, Lund: Studentlitteratur

Walton, P., J., Haller, A., & Raffournier, B. (2003) *International Accounting*, London: Thomson Learning

Westberg, J. (2006) Integration som problemlösning – En introduktion till teorier om europeisk integration, Stockholm, SNS Förlag

Wilke, B. (2004.01.15) *Regeländring slår mot företagens resultat*, Dagens industri

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

Öppenhetsdirektivet (2004/109/EG) Tillgänglig på: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sv/oj/2004/l_390/l_39020041231sv00380057.pdf

Elektroniska källor

<http://www.bokforingsnamnden.se>

<http://www.cesreu.org/index.php?page=cesrinshort&mac=0&id=>

www.di.se

<http://europa.eu>

http://europa.eu.int/eur-lex/lex/sv/treaties/dat/12002E/htm/C_2002325SV.003301.html

http://www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/standardTemplate____1637.aspx

http://www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/standardTemplate____1636.aspx

http://www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/standardTemplate____1832.aspx

http://www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/standardTemplate____1839.aspx

http://www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/standardTemplate____2183.aspx

http://www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/standardTemplate____2900.aspx

http://www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/standardRightMenuTemplate____2186.aspx

http://www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/standardRightMenuTemplate____2184.aspx

http://www.fi.se/Templates/Page____2292.aspx

http://www.fi.se/Templates/Page____2298.aspx

http://www.fi.se/Templates/Page____2305.aspx

<http://finansiell.webdoc.nu/files/pdf/Pressmeddelande%5FRadet%5Ffor%5FFinansiell%5Frapportering%5Fdefinitiv.pdf>

<http://www.godsedpavpmarknaden.se/files/Pressmeddelande20053.pdf>

<http://www.godsedpavpmarknaden.se/files/pdf/Pressmeddelande%5FR%E5det%5Ff%F6r%5FFinansiell%5Frapportering%5Fdefinitiv.pdf>

www.kpmg.se

<http://www.overvakningspanelen.se/files/panel-arbets.pdf>

Hur påverkar EU:s öppenhetsdirektiv Sverige i den europeiska integrationen av de finansiella marknaderna och hur kan Sverige utöva sin påverkan?

http://www.overvakningspanelen.se/Panelens_verksamhet.asp

<http://www.redovisningsradet.se/re-do-verksam.shtml>

<http://www.redovisningsradet.se/redovis.shtml>

<http://www.regeringen.se/sb/d/8114/a/79251>

http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_FS/FS_05_2_artikel1.pdf

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=6336&DocGUID=%7BB8798C4F-D0BF-4AE0-8E6A-C8B6FC7D8E96%7D>

Muntliga källor

Gröjer, Jan-Erik, professor Uppsala Universitet, 22 maj, 2007

Malmqvist, Peter, analyschef Nordnet Bank, 25 maj, 2007

Rundfelt, Rolf, ekonomie doktor, docent samt adjungerad professor, ledamot av Redovisningsrådet, 16 maj, 2007